

Izhaja

vsak četrtek; ako je ta dan praznik, dan poprej.

Dopisi naj se izvolijo frankovati.

Rokopisi se ne vračajo.

Za inserate se plačuje po 20 vinarjev od garmondvrste za vsakokrat.



MIR.

Vsakemu svoje! — Slovenci! Ne udajmo se!

Velja:

za celo leto 4 krome (2 gld.)

Denar naj se pošilja pod napisom:

Upravništvo „Mira“ v Celovcu,

Vetrinjsko obmestje št. 26.

Naročnina naj se plačuje naprej.



Leto XXII.

V Celovcu, 19. novembra 1903.

Štev. 47.

G. Z. Pr. VIII 11/2

Im Namen Seiner Majestät des Kaisers!

Das k. k. Landes- als Preßgericht hat über Antrag und nach Anhörung des k. k. Staatsanwaltes die von demselben verfügte Beschlagnahme der Nr. 45 der periodischen Druckschrift „Mir“ vom 5. November 1903 zu bestätigen, zu erkennen und anzuordnen befunden:

I. daß der Inhalt des auf Seite 1 der Nr. 45 der in Klagenfurt erscheinenden periodischen Druckschrift „Mir“ vom 5. November 1903 enthaltenen Artikels mit der Aufschrift: „Pravica in službi — Krivice“ in der Stelle beginnend mit: „Dogodki zadnjega časa nam pričajo“ und endigend mit: „Kakor stoje danes pri nas“ den Tatbestand des Vergehens gegen die öffentliche Ruhe und Ordnung nach § 300 St. G. begründe,

II. das Verbot der Weiterverbreitung dieser Druckschrift,

III. die Veröffentlichung dieses Erkenntnisses.

Gründe:

Der Inhalt der beanstandeten Stelle im obbezeichneten Artikel hat offenbar die Tendenz und ist dazu geeignet zur Verächtlichmachung gegen die Richter in Kärnten mit Bezug auf ihre Amtsführung aufzureizen und ist daher objektiv der Tatbestand des Vergehens nach § 300 St. G. gegeben.

Es ist demnach gemäß § 489 St. B. O. die Befestigung der Beschlagnahme und gemäß § 493 St. G. das Verbot der Weiterverbreitung begründet.

K. k. Landesgericht Klagenfurt.

Abtheilung VII., am 7. November 1903.

Ime se ne more čitati.

L. S.

Pravico — ubijajo!

Koroški sodniki, otroško pokorni famoznemu tajnemu ukazu iz Gradca, hité, da bi čim preje dali zadnji udarec pravici, ki dosedaj vsaj na papirju še obstoji za koroške Slovence! Sodniki se podvzajajo, da kar hitro izvršé voljo in želje nemškonoacionalnih kričačev in da poženejo slovensčino iz naših sodnih dvoran. Dokaz temu so zopet dogodki minulega tedna.

Deželno sodišče je namreč potrdilo znani famozni sklep sodišča v Rožeku, s kojim se je dr. Brejcu naložilo stroške razprave, ki je bila vsled tega preložena, ker sodnik Höfler ni bil slovensčine zmožen. V razlogih pravi deželno sodišče, da se jezikovno vprašanje ne dotika privatnih (zasebnih) pravic in da stranke dr. Brejcu niso dale pooblastila reševati jezikovni spor, ampak pravni spor! — Ta je res lepa! Odkod imajo neki naši sodniki „pooblastilo“, da preko obstoječih osnovnih postav, preko postavnih naredb Slovincem jemljejo pravico, posluževati se svojega jezika?

Drug slučaj: V soboto dné 14. t. m. je imel kazenski razpravi tajnik Schwab. V obeh slučajih ste bili toženki trdi Slovenki, ki ne znate prav nič nemškega. Koncipijent g. dr. Brejca, g. dr. Benkovič, je predlagal, da se razpravi vršite slovensko in v ta namen izročite slovenskega jezika zmožnemu sodniku, oziroma preložite. Zoper poklicanje tolmača je dr. Benkovič vnaprej protestiral. Sodnik je sklenil, da se pri obeh razpravah razpravi vršite nemški, ker je dosedaj bilo to pri celovškem okrajnem sodišču običajno (üblich!) in da se pokliče tolmač. Druzega razloga ni navel. Ko je hotel dr. Benkovič nato vpričo tolmača slovensko pledirati (govoriti), prekinil ga je sodnik opetovano ter ga nazadnje pozval, da govori nemško, in je tudi na njegovo zahtevanje storil formelni sklep v tem smislu, zopet le iz razloga, češ, da on ne zna slovensko (aha!), dr. Benkovič pa zna nemško in mora pod izogibom znanih posledic nemško govoriti. Tolmač — je rekel — je za obtožence, ne za dr. Benkoviča. Niti informiranja (razgovora) s stranko in popraševanja prič v slovenskem jeziku sodnik dr. Benkoviču ni dopustil!! Dr. Benkovič je pri obeh sklepih prijavil ničnost.

To je zadnji pojav, kako na naših sodiščih v pravem pomenu besede ubijajo pravico Slovencev! Kako dolgo še?

Šolska debata

v deželnem zboru.

Deželni proračun za leto 1903. kaže 3,112.130 K potrebščin, oni za l. 1904, pa 3,063.501

krono: od tega gre samo za šolstvo leta 1903. 1,642.498 K., in l. 1904. 1,640.579 K. Pri razpravi o deželnem proračunu so se v seji dné 4. novembra spravile v razgovor tudi šolske razmere.

Posl. Weiss govori o raznih potrebah šolstva, kaže na neprimerne učne knjige in pravi, da deželni šolski svet pri nastavljanju učiteljev ne postopa nepristransko. — Posl. Mattersdorfer brani učitelje in je zoper to, da bi se učiteljem odkazala zemljišča. — Metnitz brani deželni šolski svet in je zoper to, da bi učiteljice dobivale iste plače kot učitelji.

Stališče Slovencev.

Govor poslanca gosp. Grafenauerja.

(Po stenografskih zapisih)

Visoka zbornica!

Najprej omenjam, da se mi je gospod vladni zastopnik — in ne samo meni, temveč celi zbornici — že sedmokrat predstavil. Odkrito izjavim, da jaz njega ljubim, kakor on Slovence, v kojih imenu govorim. Razlika, nasprotje med nama je v besedi: „utrakvistično“. Z izvajanji gosp. predgovornika Weiss-a sem popolnoma zadovoljen, v kolikor te zadevajo premembo šolskih knjig in materijelno stanje učiteljev in učiteljic. Tudi jaz želim premembe učnih knjig, in to v tem smislu, da bi se otrokom iz ljudstva, otrokom kmetijskega stanja, v šoli — zakaj ljudska šola je vendar zaradi tega, da se ljudstvo poučuje — bolj polagalo na sree ljubezen, spoštovanje, pomen in potreba kmečkega stanja. Ljudska šola ni ustanovljena zato, da bi postali kmetje v njej Salomoni, ali kot taki izišli iz ljudske šole; pač pa je ljudska šola temeljni kamen, podlaga k temu, da se vsaj nekateri iz ljudstva morejo do tega povzdigniti. Učne knjige naj bi se radi tega uredile stvarno, namreč tiste, ki so odločene za ljudske šole. Napaka v našem šolstvu je, da se hvalijo daljne dežele in tuji kraji, da otroci mnogo preveč izvedó o lepoti mest in tujih krajev, o tem pa premalo vedó, kar je potrebno in koristno gospodarstvu. Odvetništva se na primer pri zidarju ne moremo učiti; zakaj tisti, ki hoče postati odvetnik in jurist (pravoslovec), mora iti na visoke šole. Te so tudi strokovne šole, strokovna izobražba. Imamo strokovne šole za čevljarje in mizarje. Zato naj bi se ustanovile take strokovne šole tudi za kmeta, za kmečko mladino — prave ljudske šole. V tem smislu se v učnih knjigah po ljudskih šolah mnogo premalo pové, kako potreben je namreč kmečki stan, kako koristen in kako vzvišen da je. Gospod predgovornik Weiss je tudi povdarjal, da bi bilo dobro, če bi kot materijelni priboljšek učiteljem nakupovali za šolska poslopja mala posestva. Imam priliko govoriti z mnogimi učitelji, in le malo jih je bilo temu nasprotnih; ravno narobe je njih želja, da bi imeli pri šolah malo zemljišča. Uporekalo se je, da bi se vsled nakupovanja zemljišč moralo postavljati tudi gospodarska poslopja. To je res. Toda gospodarsko poslopje za celo šolsko občino ni nemogoče. Na kmetih imamo na več krajih že drvarnice, katere bi se dale z malimi stroški povečati za hleve. Gospodje učitelji bi se potem o prostem času gotovo v bolj koristnimi stvarmi ukvarjali, kakor sedaj. S tem bi se jim pomagalo, ker bi jim potem ne bilo treba vsega razun vode in dneva kupovati. Občina bi si z ustanovitvijo malih šolskih posestvic naložila gotovo manj bremen, kakor pa s povišanjem učiteljskih plač v čisti gotovini. Tudi zaradi gospodarskega pouka bi bila mala posestva pri šolah praktičnega pomena. Jaz sem pred leti proti povišanju učiteljskih plač glasoval, in zakaj? Ker nobeden v zbornici ni mogel povedati, od kod naj vzamemo denar. Mi smo takrat prejimali prošnje občin za povišanje učiteljskih plač; v nobeni prošnji pa se ni omenjalo, iz katerega vira naj zajemamo potrebni denar. Jaz sem bil takrat pri nekem zborovanju pri „Grömmmerju“. Vsi poročevalci so govorili proti povišanju davka na pivo, deželnih doklad itd. Tudi deželni zbor ni vedel, odkod dobiti denar. Iz izvajanj go-

spoda zastopnika deželnega odbora si hočem vzeti le eno besedo, katero je pred kratkim rabil v finančnih zadevah, namreč: deželni odbor vendar ne more čarati. Zato sem moral glasovati zoper povišanje učiteljskih plač, kajti če bi bil za, bil bi zopet prišel v nasprotje z deželnimi financami in z volilci.

Omenjalo se je tudi izkazov šolskih zamud in šolskih kaznij. Kolikor o tem vem, ni napaka v kaznovanju, pač pa v nepotrebnih izkazih za vsak poldan. Radi tega bi se moralo administrativnim potom doseči tako olajšanje, da bi se zamude pod dva dni mesečno ne izkazovale. Poznam slučaje, da so postali stariši renitentni (so se upirali), če so se kaznovali zaradi takih malih zamud. Ti plačajo sicer kazni, otrok pa kljub temu ne pride v šolo. Ker je otrok nekaterokrat v mesecu izostal, zadene stariše kazen. Tako se začnejo stariši upirati. Stariši plačujejo kazni, otrok pa ne pošiljajo v šolo, in tako se množijo kazni na eni, in nevolja na drugi strani. Priznavam, da mora krajni šolski svet razmere v šolski občini bolje poznati, kakor učitelj. Kjer je nemarnost, tam naj bo kazen, stroga kazen; kjer pa je bila potreba, otroka doma obdržati, tam se naj zamude ne izkazujejo. Ljudem mrzi pogostokrat že to, da so povabljeni h krajnemu svetu naznaniti vzroke šolskih zamud in se opravičevati. Koliko zopet v drugem oziru otroci zgubijo na primer na času, če šole nimajo 2 do 3 mesece nobenega učitelja, če so učitelji bolni ali na dopustu. Na vsaki način je tu več zamud, kakor če bi ostali doma zaradi potrebnih gospodarskih opravkov eden ali dvakrat v mesecu. — Omenil bi rad neki slučaj, ki zadeva nadzorovanje šol, toda danes ne maram, ker nočem priversti nevolje v to razpravo; toda ta slučaj bom predpostavljeno oblasti, c. kr. deželnemu šolskemu nadzorništvu, sporočil. Ni kaj posebno kaznjivega, pa vendar nekaj takega, da se v bodočnosti lahko odvrne, če se stvarno odgojuje učiteljstvo.

Sedaj omenjam nasprotja med menoj, zastopnikom Slovencev, in g. deželnim šolskim nadzornikom. Povdarjal sem v začetku svojega govora, da je ta razlika v besedi: „utrakvistično“. Gotovo ne pride nobenemu Slovincu na Koroškem na misel, da bi zahteval za-se ali za svoje otroke popolnoma slovensko šolo. Gospodje pri deželnem šolskem svetu pa, kakor se dozdeva, nočejo besede „utrakvistično“ tako razumeti, kakor si jo mi mislimo. Mi Slovenci na Koroškem zahtevamo skozi in skozi v resnici utrakvistične šole, mi pa nikakor ne zahtevamo delitev šol. Tega nečemo! Utrakvistično šolo si mislim tako, da se otroci poučujejo v slovenskem materinem jeziku, in da se nemščina uvede kot obvezni učni predmet, tako da se otroci zamorejo nemško pogovarjati, če so hodili že 3 do 4 leta v šolo. Jaz, kot oče, govorim iz skušnjé. Moji otroci, ki obiskujejo šolo, niso tako slabo nadarjeni. Doma so opravili svoje naloge z velikim navdušenjem. Naloga je bila, da so se na pamet učili jutranjo pesem. Če se ne motim, je prvo berilo, ki se nahaja v berilu (učni knjigi), ne vem v trenutku, v katerem. Pesem se začneja z besedami: „Gott, unter deiner Vaterhut, habe ich die Nacht so sanft geruht.“ Povem vam, gospoda moja, to je šlo, da me je veselilo. Kot oče sem se sam veselil o napredku otrok v šoli v tako kratkem času. No, hotel sem se pa tudi prepričati, koliko so otroci razumeli. Hotel sem od otrok zvedeti, če so to, kar so brali, tudi razumeli. Kajti to je glavna reč, in tukaj sem seveda doživel grenko skušnjo. Besedo „Gott“ sta razumela oba otroka, druge besede le deloma. Beseda „Vaterhut“ pa jima je delala preglavice. Stvar sta mi razložila tako, kakor bi bila spala pod mojim klobukom. To je razlaga besede, kakoršna se pač pri otrocih konečno pričakuje. To se je zgodilo radi tega, ker se otroku pravi pomen besede ni razložil v materinem jeziku, ker se je prezgodaj začelo s poučevanjem v nemščini, in učitelj v tem razredu ni znal slovenski. Nismo nasprotni, da bi se otroci učili nemščine. Bili bi sovražniki svoje mladine, če bi rekli, da se ne smejo otroci učiti nemščine. Toda drugače se

je ne morejo učiti, kakor na podlagi materinščine. V tem oziru bi rekel: Če hočete imeti n. pr. v Rožeku izurjene in dobre tolmače, ki zamorejo opravljati svojo službo, potem morate pripustiti, da se otroci najpoprej poučujejo v ljudski šoli na podlagi svoje materinščine, in potem še le se naj upelejo v nemščino.

Nadalje se mi je uporekalo: materinega jezika se človek nauči doma; gospod tovariš Kotz je to rekel pred nekaterimi dnevi.

Dà, gospoda moja, če hočete to uvaževati, potem so vse nemške šole odveč; zakaj nemški otrok se uči nemški doma. Gotovo! Toda Nemci dobro vedó, da se more človek izomikati le na podlagi materinega jezika. In kar je za Nemce dobro, je za nas Slovence pravično. Tudi mi vemo, da ni mogoča nobena druga podlaga za izomiko sploh, kakor materini jezik. Gospoda moja! Ta se mora v naših šolah učiti! Tak je pomen besede „utrakvistično“, ne pa delitev šol, kar se dandanes na Koroškem tako rado dela. Temu moram odločno nasprotovati. Mi nočemo delitev šol v čisto slovenske in utrakvistične, t. j. nemške, to je neumno. Nobeden Slovenec ni tako neumen, da bi zahteval popolnoma slovensko šolo in ravno tako malo čisto nemško. Če o šoli govorimo, tako govorimo o meševiti šoli; tak je pomen besede „utrakvistično“; podlago pouka tvori materinščina, in nemščina je obvezni učni predmet.

Omenjalo se je tudi učiteljic gledé pouka v ročnih delih. Jaz nisem nasproten, da se v tem poučuje na kmetih. Samo bi prosil, da bi se tu oziralo bolj na praktične potrebe. Na kmetih ne potrebujemo takih rečij kakor po trgih in mestih. Mi potrebujemo nogavice za kmete in drvarje, rokavice za delavce itd. To naj bi učiteljice znale in to učile; nobeden krajni šolski svet se temu ne bo protivil. Če se pa take snažinke „slinovci“ (Speichelfleck) in taki jopiči pletejo, skoz katere se cela roka vidi itd., teh rečij na kmetih ne potrebujemo. S tem se trati volna in zgubi čas, in celo delo ni piškavega oreha vredno. Ne le učitelji in učiteljice trpijo, temveč tudi krajni šolski sveti, ker uboge družine si takih reči ne morejo preskrbeti na lastne stroške. Dogodilo se je, da so meni, kot načelniku krajnega šolskega sveta, prinesli na razpolago taka dela. Volna se ukonča in stvar se na kmetih ne more rabiti. Če bi moji otroci obiskovali pouk za ročna dela, potem se jim naj dá tudi vse potrebno, ali pa se naj učijo takih reči, ki se potrebujejo na kmetih.

Kar se tiče kompetence učiteljev, se seveda ne ugotovi vedno krajnim šolskim svetom, in ravno pri nas na Slovenskem se oporeka, da ni slovenskih močij. Prosim, če smo avstrijski državljani in v resnici tudi Korošci, tako je stvar in dolžnost poklicanih oblasti, da nam odgoji slovenskih učnih močij! Naj se ne dela razlika in nasprotstvo med nemško nacionalnimi in slovenskimi učitelji. Prosim, pustite slovenskim učiteljem tudi svojo prostost! Če so že zares nacionalno misleči, ne nasprotujte jim, ne uničujte njih mišljenja; zakaj ti imajo tako pravico do svojega obstanka, kakor vsak drugi učitelj; storiti morajo ravno isto, gledé jezika še več, kakor nemški učitelji. To se ne godi očitno, rekel bi, tega tudi ne dela deželni šolski svet, — toda godi se. Tovariši so nezadovoljni in nepotrpežljivi, ker vedó, da uživajo v drugih deželah več spoštovanja, in ker vedó, da morejo v drugih deželah svoje politično mišljenje lažje pokazati; zato zapuščajó mnoge izborne učne moči našo deželo.

Kar se tiče predmetov samih, ki se sedaj poučujejo na naših šolah, tako bi prosil, da bi se oblika in število istih, kolikor mogoče olajšalo. Ne toliko predmetov v eni šoli! Počasni otroci dostikrat nimajo drugega opravka, kakor čeli čas pospravljati. Na kmetih je potreba, da otrok povsod nekaj zna. Otroci dostikrat o potrebnem malo vedó, in ko so dorasli — nič več, kakor tisti stari, ki so hodili samo eno leto v šolo. Jaz bi predlagal, sevó, da ni to stvar deželnega zbora, toda deželni zbor bi lahko to predlagal, da bi se kmečki otroci učili samo tega, za kar so zmožni. Kdor se hoče učiti in ima zmožnosti za to, gotovo se ne bo opustilo, da bi se nadalje izobrazil. Kmet pa potrebuje samo to vedeti, kar mu je treba, in to je: brati, pisati, računati, naravoslovje in veronauk, ne pa o mnogem nekaj, in o potrebnem nič. Jaz bi tudi predlagal, t. j. priporočal, da bi se obvezni učni čas ne določil na osem let in ob enem opustilo oproščanje od šole.

Gospoda moja! Vem iz skušnje: velika napaka pri šolstvu je poletno oproščanje. S tem ne pridobi otrok nič, in tudi učitelj nič. Za oba je mučno, in taki otroci tudi druge motijo. Okrajšajmo zato šolsko dolžnost na kmetih na šest let; upeljimo pa zato štiriletno ponavljalno šolo. To bi bilo prav. Pomislimo, če je otrok star 12 let, je za gospodarsko delo ravnokar tako sposoben, kakor odrasleni. Seveda ne za težka dela. Od 12. do 16. leta je najnevarnejši čas za mladino. Če se

upelje ponavljalno šola, se bo otrok še vedno nadziral; učitelja bo moral tudi naprej ubogati, in ga bo kot svojega predstojnika, bodisi kot učitelja in župnika spoštoval, kar je dolžan vsak državljan. Tako pa se nahajajo slučajji, ki se nikakor ne vjemajo z napredkom. Godijo se žalostni slučajji, ker se tudi stariši vsled napačne ljubezni premalo brigajo za pravo vzgojo. Poglejmo na plesišče. Tam najdemo otroke. Okrajni šolski svet mi je kot načelniku krajnega šolskega sveta zaukazal, da bi odvrčal od plesišča od šole odrasle otroke. Kaj pa naj kot načelnik storim? Če jih kaznujem, si nakopavam sovraštvo, ker otrok ni pod mojo oblastjo. Tu so stariši sami krivi, če se pri otrocih ne doseže ista odgoja, kakor bi se pričakovala. Krivo temu je tudi to, da se otroci prezgodaj odtegnejo nadzorstvu predpostavljanih.

Mogoče mi bodo učitelji ugovarjali z ozirom na nedeljski počitek, toda če so pravi prijatelji ljudstva, bodo gotovo radi žrtvovali dve uri, in slučajji, da bi morali učitelji kot tožniki svojih nekdanjih učencev nastopati, bi se tako odstranili. Meni sta bila dva taka slučajja znana. To bi se naj odpravilo.

Samo nekatere slučajje iz svojega volilnega okraja bi rad omenil. Govoril sem v Prevaljah z volilci, ti so mi razmere na tamošnji šoli slikali kot neznosne. Izročilo se mi je nekaj pismenih nalog, katerih pa ne želim prebrati. Pisali so jih na tamošnji šestrazrednici Slovinci in Nemci. Toda vse polno napak vsake vrste. Od učenca šestega razreda se več zahteva, kakor se pa razvidi iz teh nalog. Te naloge bom izročil deželnemu šolskemu nadzorniku, in ga prosil, da šolske razmere tam uredi. Občina Tolsti vrh mi piše, da je že pred 20. leti prosila za lastno šolo pa še do danes se jim ni ugodilo. Pač je prejela odgovor od okrajnega šolskega sveta v Velikovcu, da se ne more misliti na ustanovitev šole, ker se je okrajni šolski nadzornik izjavil zoper njo. Naravno je, občina že zadosti dolgo prosi, že 20 let je od tega. Nadaljni slučaj mi prihaja iz Vogrč; tam so morali šolo razširiti v dvorazrednico, toda učiteljev ni. Če se je že morala šola povečati, naj se ji dajo tudi učitelji.

Neki drugi slučaj bom omenil jutri v obliki interpelacije in končam s tem svoja izvajanja.

* * *

Deželni predsednik Hein, ki je govoril za Grafenauerjem, pravi, da se mora gledé prenarredbe šolskega reda in metode obrniti na državni zbor (??!) in zavrača očitjanje o protekciji.

Deželni šolski nadzornik Palla odgovarja predgovornikom. Učne knjige se bodo predelale; dvomi, da bi bilo dobro, za učitelje ustanoviti kmetije. — V zadnjem času učitelji niso več šli iz dežele (?!). Kot vzrok za izseljevanje se je navedlo mnogokrat, da dotični nočejo nadaljevati težkega pouka na dvojezičnih šolah. (To je ravno! Če kak učitelj hoče resno izpolnjevati svoje dolžnosti, mu je to pri sedanjih brezmiselnih, povsem protipedagoški uravnavi in neumnem sistemu naših šol res nemogoče! Zato ravno se mnogi izseljujejo!) Utrakvistične šole so primerne dejanskim razmeram; če bi bile drugače, bi se otroci ne učili nemški. In poslanec Grafenauer sam kakor njegov otroci, ki so najboljši in najpametnejši na brdski šoli, so dokaz zato. (Nam se zdi, da Palla sam ni prepričan, da bi njegova hvala naših šol bila na mestu; ali pa je gluhi in slepi, ko nadzoruje te šole, ker drugače ne bi mogel govoriti tako. Hvale te šole ne zaslužijo, ker so njihovi uspehi pod ničlo, in je škoda velikih stroškov, ki jih mora ljudstvo nositi ravno za šole.) Govornik nato omenja še razmer na nekaterih posameznih šolah. — Pallatov govor je znova pokazal, da šolska oblast ne mara pripoznati pametnih načel v šolstvu.

Posl. Kotz zabavlja nasproti Weissu in Grafenauerju. Posl. Weiss zagovarja nadaljevalne šole. Dr. Pupovac govori o napuhu gg. učiteljev in pravi, da se veliko stori za učitelje, ker polovica deželnega denarja se porabi za šolstvo. — Učitelj Mattersdorfer sevóda zagovarja svoje tovariše in pravi, da se šestletna šola zahteva samo radi tega, da bi ljudstvo ostalo neumno. To puhlo frazo (čenčarijo) ovzre poslanec Krampf, nato pa govori še enkrat poslanec Grafenauer.

Posl. Grafenauer: Visoka zbornica! Danes res nisem pričakoval, da bom z g. deželnim šolskim nadzornikom tako dobro izhajal. On je marsikaterih mojih besed morda le napačno razumel. Priznavam, da deželni zbor nima pravice, kaj sklepati o prenarredbi državnega šolskega zakona. Jaz tudi nisem stavil takih predlogov, marveč samo sprožil misli, ki se naj nanje ozira vlada ali državni zbor. Ljudstvo ima svoje upravičene težnje in želje, in več, kakor da se šolske postave prenarredé po željah in zahtevah ljudstva, ne zahtevamo. Pomen šole popolnoma priznavamo, in dejansko ni res, kar je dejal poslanec Mattersdorfer, da želimo in zahtevamo samo zavoljo tega šestletno šolo, da bi ljudstvo ostalo neumno.

Osemletno šolo imamo, a to se je danes pokazalo, da otroci vkljub temu ne znajo nemški. Če mislite, da boste v osmih letih otroka napravili popolnoma modrega, bi moral biti sedanji rod, ki je prišel malone že ves iz nove šole, tudi res moder (Klici: „Jako resnično!“); jaz pa imam skušnje, da se dá s starimi možmi, ki so hodili v staro šolo, veliko ložeje izhajati, kot z mnogimi od tistih mladih, ki so se v šoli učili tudi tega, kar mi ne smatramo za neobhodno potrebno. Sedanji rod je n. pr. veliko manj vnet za skupnost kot marsikateri stari mož. V sedanjem rodu je veliko preveč sebičnosti, in to je tudi napaka vzgoje. Nočem vse krivde pripisovati šoli, ali podlaga vzgoji ostane vendarle šola.

Jaz sem v uvodu svojega prvega govora dejal, da je razloček med mojim in med mnenjem deželnega šolskega nadzornika v imenu „utrakvistična“ (dvojezična). On je svoja izvajanja izpopolnil v tem, da jaz te besede ne razumem prav; jaz pa menim, da je on ne razlaga prav. Naglašalo se je, da se mladina samo na podlagi materinščine more prav vzgojevati. Temu sevó popolnoma pritrjujem. Narod smo tudi Slovinci na Koroškem; do prave izomike ne moremo priti drugače kakor na podlagi materinščine! Če so otroci razumeli imena in pojme v svojem materinem jeziku, potem naj se učijo tudi nemške, in zagotovem vas, da bomo dosegli boljše uspehe kakor zdaj.

G. deželni šolski nadzornik je govoril o pravih (Normen), ki so v Šleziji že vpeljane, n. pr. gledé šolskih zamud in rešitve teh izkazov. Če imajo tam učitelji pravico, da smejo gotovim strankam iz svojega dovoliti, izostati po dvakrat iz šole, smete biti zagotovljeni, da se to ne bo zlorabilo, v kolikor poznam deželo. K večjemu 3 krajni šolski sveti so v deželi, ki bi morda skušali to zlorabiti. Pa to se kmalu zasleduje in potem naznani. Jaz sem to samo radi tega omenil, da se nasproti strankam, oziroma nasproti starišem ne postopa preveč strogo, ker to vzbuja le upornost. So različni ljudje v Koroški deželi, katerim ni za 10 goldinarjev; pa ravno, ker se kaznujejo radi tako malenkostnih šolskih zamud, svojih otrok nočejo pošiljati v šolo.

Prosim, pomislite: Krajni šolski svet in učitelj imajo druge opravke, kakor delati izkaze in vabiti stranke; okrajni šolski svet se nadleguje, in vse to nima drugega uspeha, kot da je okrajni šolski svet koncem leta rešil kakih 2000 dopisov.

G. deželni šolski nadzornik je tudi omenil, da so utrakvistične razmere ali utrakvistična uravnava (sistem) šol na Koroškem zelo dobra. Zagotoviti ga morem, da bi bila ta uravnava še neprimerno boljša, ko bi se prenarredila tako, kot zahtevam jaz. Sistem, kakor si ga mislimo mi, ne obstoji v tem, da se razdelé šole, kakor je deželni šolski svet to v nekaterih slučajjih že izvedel, ali hoče izvesti. Prosim, vendar ne delajte tega; če sedanje šole jezikovno prenarredite, potem imamo šole, kakoršnih si želimo. Če se šole razdeljujejo in jezikovno ostajajo take kot zdaj, potem je uničen vsak uspeh; učitelji se mučijo, ljudstvo pa pri vzgoji mladine nima nobenega uspeha.

Poslanec Kotz se je spomnil tudi moje osebe in opomnil, da dobro znam nemški in morda še boljše slovenski; v obojnem oziru mu dam prav. Ali znam dobro nemško, morajo soditi drugi; jaz pač mislim, da je že tako. Ali jaz nisem povsem hodil v novo šolo; in če bi se uravnava sedanje šole prenarredile tako, kakor je bilo prej, bi bilo veliko boljše.

Rekel sem, da govorim zoper sedanjo uravnava (sistem) šol, ne pa zoper učitelje ali druge faktorje (osebe). Uravnava naj se prenarredi, in naj se ne zameče brez pomisleka, kar je starega, ne da bi se pogledalo, ali ni v stvari kako izvrstno zrno. Staro smo zapustili in prišlo je novo, o čemur nismo imeli nobenih skušenj. Jaz sem vstopil v šolo že l. 1867., nove šolske postave pa so se pričele izvajati še le l. 1871., akoravno so bile sklenjene že l. 1869. V tistem času so bile utrakvistične (dvojezične) razmere po večini koroških šol res utrakvistične. Učitelj je imel v takratni šoli več svobode, kot sme zahtevati dandanašnji. Danes mu je odkazana pot, kot da bi mu še ob obeh straneh hoteli postaviti visok plot: Tu samo smeš hoditi. On ne sme drugače. Prej se je mogel učitelj ozirati na nadarjenost in zmožnost učencev; kjer je videl, da se more doseči kak uspeh, je po tem uravnal učenje. Jaz morem to prav umeti še le danes, ko sem postal mož, in prav natanko vem, kako sta dobro poučevala moja dva učitelja, katera še zdaj visoko spoštujem in ki še obadva živita.

Ko zahtevam, da se šolska dolžnost skrči od 8 na 6 let, pozabijmo gospoda, da kot nadomestilo tega predlagam ponavljalno ali nadaljevalno šolo. Pomislite vendar, da bi bila nadaljevalna šola na deželi (kmetih) največjega pomena. Zagotovem vas, da bi po nadaljevalni šoli v vsem tem, kar človek potrebuje v življenju, pridobili mnogo več kakor danes, ko vsak, kdor le more, svo-

jega otroka pred časom oprosti šole. To oproščanje od šolskega pouka je v istini slaba stran sedanje šolske uravnave. Ta slaba stran naj se odstrani. — Ne more se zahtevati, da ohranimo 8-letno, recimo vsakdanjo šolo in h temu vpeljemo tudi še nadaljevalno šolo ter odpravimo še oproščanje od šolskega obiska. To more reči ali zahtevati k večjemu, kdor ni kmet; če pa govorite s kmetovalci, bodete se drugače poučili.

G. deželnemu šolskemu nadzorniku ne morem dati prav, ko je rekel: da slovenski otroci znajo dobro nemški; mislim, da je rekel celo: „izvrstno“. Če to misli o meni, se bo težko motil; če pa to misli o mojih otrocih, je na krivi poti.

Še drugo stvar moram danes osvetliti: Kako pa pride, da toliko svojih otrok pošiljamo v Celovec k višji izobrazbi, večina teh pa pade, ker ne znajo nemški? (Klici: „O ne!“) Ravno radi nemščine propadejo. Vsak pravi, da je znal premalo nemški. Je-li to resnično ali ne, tega ne vem, ali če vprašam šolarje, ki so delali vsprejemni izpit, mi malone vsakateri odgovori: Padel sem radi nemščine. Torej si ali nasprotuje sam deželni šolski nadzornik, ali pa ti niso govorili resnice.

Kar se tiče zmanjšanja predmetov, ki se učé v šolah, je stvar največjega pomena, a o tem bo prilika govoriti še drugokrat.

Napreji

Že jutro ustaja
čez sinje gore,
in zarja prihaja
na bojno polje.

Se bliskajo meči,
tja v jutro zvené,
Slovenci se speči
na boje budé . . .

Hej, burja razsaja,
zastava vihra,
bo bitka krvava,
na vruga, hura!

Naj vrejo sovragi,
naj tuli vihar,
le vdati se, dragi,
le vdati nikar!

Naj pokajo topi,
naj puške grmé,
ne bodo jim ropi
slovenske zemlje.

Kot skala so stali
pradedje nekdanj,
i sinovi vdati
ne bodo se zdaj . . .

Grmé že topovi,
že bliska se meč,
Slovenci robovi
ne bodo več!

Jezernikov.

Dopisi.

Velikovec. (O „Narodni šoli“). V letošnjih šolskih počitnicah porabili so naši narodni nasprotniki priliko šolskega popisovanja za glavni naskok na našo „Narodno šolo“. Kakor se zdaj kaže, se je sosebno učiteljstvo okoliških šol takorekoč zarotilo, prav veliko otrok od naše šole odvrnilo. Postopali so pa pri nabiranju otrok enotno po gotovem načrtu, tako namreč, da so ljudem prigovarjali, da naj pošiljajo otroke ali v krajevne domače šole, sosebno pa v nemško velikovško šolo, v našo „Narodno šolo“ pa nikakor ne. Po velikovškem šolskem krožju krožil je mesto nadučitelja, ki je trd Nemeck in slovenskega popolnoma nevesč, mestni učitelj Samonig (!) in se trudil po izredni prijaznosti stariše prepričati, da bodo njihovi otroci seveda le takrat srečni, ako jih pošljejo v nemško mestno šolo. V želinskem in vovberskem šolskem krožju sta letos tamošnja nadučitelja napravljala šolsko popisovanje celo v spremstvu načelnikov ondotnih krajin šolskih svetov gotovo v namenom, da bi po tem izrednem nastopu uspeh šolskega popisovanja bil tem obilnejši. Kakšen pa je bil uspeh tako naporne nasprotne agitacije? Prav klavern, zakaj vseh skupaj se je posrečilo nasprotnikom od naše šole odvrniti le 18 otrok. Kakor mogočni stolp, ki je trdo zidan na podlagi zaupanja našega ljudstva, kljubovala je zmagovito naša „Narodna šola“ splošnemu nasprotnemu navalu. Na novo se je oglasilo veliko število, namreč 53 otrok, tako da je skupno število otrok ostalo na enaki višini kakor lani. V posebno zadoščenje pa nam služi, da smo dobili letos v prvi razred posebno dobro nadarjene otroke, in to iz najimovitejših kmet-skih družin. Nahaja se pa v prvem razredu, ki ima samo jeden oddelek, 50, v drugem 70, v tretjem 53 in v četertem 39 otrok, skupaj 212 otrok. Po spolu je 72 dečkov in in 140 deklic. Po šolskih okrožjih jih je iz velikovškega okrožja 115, iz šmarješkega 14, iz želinskega 21, iz škocjanskega 25, iz vovberskega 30 in iz tinskega 4 otroci. — Posebno izborna se obnese letos naš „Internat“, ki šteje dozdaj še nedoseženo število 30 gojenk. Od teh je 18 učenk, 12 je pa večjih deklic, ki se podučujejo deloma v ženskih ročnih delih, deloma v kuhanju in gospodarstvu. Po deželah je 21 Korošic, 4 Štajerke, 4 Kranjce in 1 Hrvatica. Kako prav so tedaj storili previdni naši rodoljubi, ko so omislili za naš prekornistični zavod potrebne prostore, ki čedalje bolj koristijo celemu slovenskemu Koroškemu. Gotovo se bo pa število gojenk podvojilo, ako se morda kdaj posreči po izredni darežljivosti naših rodoljubov naš „Internat“ povečati. — Pri naših č. sestrah so se letos vršile izredno velike spremembe, dobili smo namreč pet novih sester. Posebno pa obžaluje naša šola veliko izgubo č. sestre prednice Neže Žižek,

ki je postala prednica v Repnjah na Kranjskem. Od otvoritve semkaj skoz celih sedem let je v največjih razmerah č. sestra Neža z izredno spretnostjo kot prednica vodila našo šolo. Po njenem finem in prijaznem nastopanju je bila priljubljena ne samo pri našem kmetem ljudstvu, ampak globoko so jo spoštovali tudi razumniki. Vsled njenih velikih skušenj pri izgoji ženske mladine je z veliko modrostjo izgojevala gojenke našega „Internata“ in z veliko vnemo je skrbela za snažnost in okinčenje št. Rupertske farne cerkve. Bog poplačaj njej ves njeni veliki trud stoterno! „Narodno šola“ bo njej ohranila trajen in hvaležen spomin. Prednica naše šole postala je č. sestra Cirila Šijanec, katera že osmo leto od začetka semkaj kot izborna učiteljica z izredno požrtvovalnostjo in velikim vspehom deluje na naši šoli. Tako je naša „Narodna šola“ častno nastopila osmo šolsko leto svojega obstanka in z božjo pomočjo bo naprej delovala v blagor slovenske šolske mladine. Naj tedaj slovenski rodoljubi nikdar ne zabije velike dobrotnice slovenskega naroda, naše dične družbe sv. Cirila in Metoda, ki našo šolo vzdržuje, in naj jo z nevsahljivo darežljivostjo podpirajo z vsemi močmi!

Važenberska občina. (Po volitvi.) Župana imamo! In sicer je bil izvoljen dne 5. novembra znani Jakob Müller p. d. More v Šmarjeti z 11 glasovi. Četiri odborniki so volili Aleš Dreierja, Šimena v Borovcu, dva odbornika sta dala svoje glasove Racelsbergu, posestniku Vundrove grajščine, in eno glasno je bil voljen Jelen p. d. Kušar na Holmu. Občinski svetovalci so: Racelsberg, Šimen, Šturm in Hinko. Volitve so končane in z volitvami vred je končana tudi agitacija. Duhovi so spet mirni, le tam pa tam še zakrohota ta ali oni v smeh in se ponorečuje iz nemškutarjev, ker so bili tako nemumni ter si izvolili v odbor celo dva učitelja, in še celo Kulnika! Volitve za važenbersko veliko občino so toraj končane in na dan volitve se svet nikakor ni podrl, kakor je mislil marsikdo. Slovenska krščanska stranka sme z uspehom pri letošnjih občinskih volitvah biti popolnoma zadovoljna. Od lanske deželnozbornske volitve smo napredovali. Vzroki pa, da smo pri volitvah še propadli, so različni. Bodimo odkritosrčni in recimo, da škoduje slovenski krščanski stvari v naši občini mnogo vedna sprememba dušnih pastirjev v Šmarjeti in Šent Jurju. Komaj da se je duhovnik privadil svojim župljanom, komaj jih je spoznal toliko, da bi lahko začel tudi politično delovati, že so ga vzdignili in moral je drugam. In če bi ne vladala letos v Šmarjeti med gospodom in farani neka nesrečna napetost in mržnja, katero so silno zanetili šmarješki nemškutarji, bi tudi boljše bilo. Imeniten vzrok, da smo letos še propadli je tudi nezavednost in zaslepljenost ljudstva. V kalni vodi je dober ribji lov in v taki kalni vodi med nezavednim in zaslepljenim ljudstvom so imeli liberalci ugodno stališče. Le pogledimo v Šmarjeti in in v Šent Jurju posestnike volilce in vprašajmo se, koliko jih je v resnici zavednih, koliko jih prav za prav ve, zakaj se gre v politiki in pri volitvah. Dopisnik „Bauernzeitung“ je imenoval občino važenbersko „eine stramme“, ki si je izvolila same „fortšritlerje“. Pojte se solit, liberalci! Kje pa je vaš „fortšrit“? Morda v dolgeh koroškega kmeta, morda v surovosti in podivjanosti in v pijančevanju, ki narašča od dneva do dneva, in to po vaši krivdi? Ravno v krajih, kjer so doma pijanci, kjer ljudstvo v svoji zaslepljenosti ne bere ničesar, tam je vaša žetev. Kmet pijanec je tudi liberalni volilec. To je stara reč! In ravno v krajih, kjer ljudje nič ali prav malo berejo, tam imate liberalni nemškutarji svoje gnezdo. Le pogledimo in seštejmo pri nas kmete volilce, ki kaj berejo. Prav malo jih najdemo. In če berejo kaj, potem jih bere nekaj lažnjivega „Štajerca“ in protiversko „Bauernzeitung“, ki med kmeti le hujska in sovraštvo neti. Prav ugodna za liberalce pri nas je tudi neodločnost in bojazljivost našincev. Pri nasprotnikih je vsak agitator in če je še taka reva, našinci pa so dostikrat neodločni in bojazljivi samo radi tega, da uživajo ljubi mir, ker se „štenkanja“ boje. Neodločni našinci nam koristijo prav malo. Ne zamerite mi, dragi bralci „Mira“, da sem danes se udal gostobesednosti. Sklepam z željo, da ljubi Bog dá šmarješki in šentjurški fari stanovitnih in gorečih duhovnikov. Dal tudi Bog, da naše ljudstvo začne prebirati slovenske krščanske časnike in da postane bolj zavedno in odločno. Potem se vam, dragi liberalci, vaša važenberska trdnjava, ki že itak poka na vseh koncih in krajih, zruši popolnoma. Ne bode treba dolgo čakati!

Vesekdo.

Št. Jurij na Vinogradih. Na dan važenberske občinske volitve bi se zgodila pri kmetu „Murku“ lahko velika nesreča. Otroci so si kratkoma zakurili na skednju in malo je manjkalo, da se ni ogenj začel širiti. Ljudje so kmalu opazili pretečo nesrečo, prihiteli in zabranili, da ni postal požar, ki bi gotovo napravil velikansko škodo, posebno še sedaj jeseni, ko so spravljani pridelki. — V naši farni cerkvi smo si letos popravili in napravili marsikaj; seveda pa še tudi potrebujemo marsikaj,

in to vem, da bodo farani storili svojo dolžnost! O naših Šentjurčanih se je marsikaj govorilo, kar jim morda ni bilo v čast, to pa že lahko rečemo, da ni bilo vse res, kar se je sodilo o njih! Nismo še zadnji v kolendrah tukaj v Šentjurju. Da nismo, vam dokazem prihodnjič. Torej na svidenje!

Št. Danijel nad Pliberkom. (Nesreča.) V pondeljek 9. novembra je peljal p. d. Pikalov sin Jurij voz smrek domov. Med potjo se je ob strmem mestu prevrgel voz na njega in mu je zlomil levo nogo in levo ramo. Ker je poškodovani krepke narave, je upanje, da polagoma ukreva.

Medgorje. (Raznoma.) Čeravno malo pozno, sprejmite vendar žalostno novico iz našega kraja: v tukajšnji občino pristojni 18 letni Sturm, ki je užival svojo vzgojo v celovski okolici, se je ravno vrnil iz ječe, a nadepolni fantalin je storil brž zopet novo hudodelstvo. Ko pride k županstvu, zahteva tam izdatne podpore, gre potem prosit prenočišča v župnišče in tam razgraja o trdosrčnosti pri županstvu. Na dan vernih duš pride zopet blizu županove hiše, kjer se začne med njim in županovim sinom prepir; blizu stoječi so sina svarili, češ, da ima hudobnež nož odprt. Županov sin ga požene od hiše, na kar se potepuh vrne in zasadi županovemu sinu nož v stran; dalje mu je zabodel roko in hudo ranil en prst. Zopet sad naše moderne vzgoje! Ranjeni je iz nevarnosti. — Tej žalostni novici naj sledi vesela: na Martinovo nam je č. g. dekan Bizer inštaliral novega župnika č. g. Ant. Kaplana. Bog daj, da bi se k sreči segajoče besede g. dekana uresničile in novi g. župnik prav dolgo med nami ostal!

Timenica. (Blagoslovljenje šole.) Od g. šolskega načelnika naprošen, je gosp. župnik v pondeljek dné 9. t. m. po sv. maši blagoslovil povečano šolo. Šli smo v sprevedu s križem iz cerkve moleč litanije vseh svetnikov. Zvonovi so zapeli in možnarji pokali. Na pragu šole zapel je župnik blagoslov hiše, v novi šolski izbi pa drugi blagoslov. Za primerno okrašenje skrbele so bile pridne roke. Na pogrjnjeni mizi stala sta dva svečnika, v sredi križ in vzadi lepa podoba novega papeža. Vsebina župnikovega nagovora bila je ta: 1. Cerkev, duhovnik ni sovražnik šoli, izomikanih otrok se ne boji, ampak veseli; če mislimo, da božji um je veliko večji ko um vseh razumnih ljudij, bomo ponižni in radi prosili luči od zgoraj, prosili od svetega Duha blagoslova šoli. — 2. Naj tudi šola ne bo sovražna cerkvi, veri, ampak prijateljica; križ ne bodi le na steni, ampak tudi na čelu, ustih in prsih učencov in učencev, tako da Kristusa poznajo, spoštljivo očitno o njem govorijo in ga ljubijo kot največjega dobrotnika človeštva, prijatelja otrok in najlepši vzgled. — 3. Stariši, podpirajte nas, šolo, cerkev, učitelje in duhovnika! Pošiljajte nam srmožljive, pokorne in marljive otroke, pa govorite spoštljivo o nas! Učite otroke zlati nauk: „Življenje vse se trudi in časa ne zamudi, počivati sladko potem v nebesih bo!“ Ako bomo skupno delali na to, da izredimo otroke dobre, t. j. dobre otroke, dobre kristjane, bodo poplačani veliki stroški, ves trud in, kdor je največ dal ali storil in trpel, bo najveselejši. Tako bo blagoslovljena šola res donasala blagoslov. Naposled so se še otroci-šolarji pogostili s klobasicami, zemljami in pivom.

Timenica. (Sadje.) Lani ni manjkalo kupcev, pa sadja, letos pa so letali kupci kar križem in tudi sadja je bilo dosti. Prodajala so se jabolka za mošt po 4 gld. meterski stot (cent), namizna jabolka pa po 7, 8, 9 gld. Dunajčan Strobel vzdignil je ceno na 9 gld. Hruške za mošt so šle največ po 3 gld. 60 kr., pa še draže, t. j. po kroni škaf (piskrič). Otolčene in mokre so kupci na železnici zametovali, naposled pa je šlo prav vse. Zares dobro letino smo imeli. Sadje ima prihodnjost! Take cene še ne pomnijo, dasi je bilo za sadje sploh dobro leto. Celo železnice so veljale vmes med namizno sadje. En sam velik gospodar skupil je za sadje enajst sto kron. Vas Goriče s 6 kmeti spravila je naprej tri sto meterskih centov sadja (Žišk sam en vagon samo hrušek), t. j. 750 vreč! Sadjereja se izplača bolj ko vse drugo. O našem graščaku Friku v Freudenbergu se govori, da je prodal svojega lastnega sadja za osem tisoč kron, zraven pa še napravil mnogo mošta in žge še žganje.

Novičar.

Na Koroškem.

Duhovske zadeve. Č. g. Jos. Fugger, provizor v Kampu, je imenovan za župnika v Št. Janžu v Rožu. — Umril je dné 10. nov. č. g. J. Pajdar, župnik v Škofičah v Labudski dolini, rodom Čeh. Dosegel je 38 let. Porodil se je dné 15. okt. 1865 v Domažlicah na Češkem. Bil je vzgleden duhovnik in zelo priljubljen. N. p. v m.! — Prestavljeni so: g. provizor Iv. Česky iz Lipe v Javorije; g. provizor Jan. Loigge iz Št. Janža v Rožu v Pečnico; g. provizor Pet. Sorger iz Roj v Tveng;

g. kaplan J. Keuschnig iz Trga za provizorja v Kamp; g. J. Rescher iz Tvenga v Trg. — V stalni pokoj je stopil č. g. S. Bachmaier, župnik v Rojah.

Ni vse eno kakšna primes se rabi za vsakdanjo kavino pijačo. Kathreinerjeva Kneippova sladna kava ima zaradi svojega posebnega proizvajanja priljubljeni vonj zrnate kave in zato najbolj pripravna za prirejanje prav tako okusne kakor zdrave kave. Proti mnogoterim manjrednim posnemkom, ki so izredno podobno zaviti, pa je treba pri nakupu vedno povdarjati ime Kathreiner in jemati tudi same izvirne zavoje z varstveno znamko župnik Kneipp.

Iskrena prošnja.

Približuje se zima, mraz. Sočutje imamo z drobnimi ptičicami, ki pridejo v zimskem mrazu zavetja in živeža iskat k našim hišam, — in z ubogimi otročiči, ki dohajajo dostikrat od daleč in zelo slabo oblečeni v šolo, bi ga ne imeli? Izmed vseh 212 našo „Narodno šolo“ obiskajočih otrok so večina ubogih starišev. Živo potrebujejo za zimo obuvala in tople obleke. Na kvaterno sredo dne 16. grudnia tega leta se bo v naši šoli priredila zopet običajna slavnostna božičnica. Udano podpisano šolsko vodstvo usoja si zopet potrkati na blaga srca slovenskih rodoljubov in rodoljubkinj z iskreno prošnjo, naj pridejo mu na pomoč z raznimi darovi v blagu, sešodno pa v denarju. Ker pa je čas že zelo kratek in stane veliko truda in časa, da se darovi za toliko otrok nakupijo in uredijo, tedaj uljudno prosimo, naj se nam blagovolijo blagohotni darovi prav kmalu poslati. Za vso dobrotljivost se vsem blagim dobrotnikom že poprej zahvaljujemo in kličemo pristrčni Bog plati!

V Št. Rupertu, dne 16. listopada 1903.

Vodstvo „Narodne šole“.

Podpirajte družbo sv. Cirila in Metoda!

Vabila.

Hranilnica in posojilnica v Glinjah napravi dne 22. novembra 1903 ob 3. uri popoldne izvanredni občini zbor v gostilni g. Lovro Zablacana na Trati. Dnevni red: 1. Volitev enega uda načelstva, namesto umrlega Martina Štiha. — 2. Razširjanje zadržnih pravil. — 3. Slučajni navsveti. — K obilni udeležbi vabi najuljudneje načelnstvo.

Brnski diletantje priredijo v nedeljo dne 22. nov. ob 1/2. uri zvečer v dvorani g. Pogliča na Brnci veselico s predstavo veseloigre: „Lokavi snubač“. Čisti dobiček je namenjen po povodnji poškodovanim v Ukvah. Po predstavi sledi prosta zabava, pri kateri sodelujejo brnski tamburaši. Rodoljube vabimo k obilni udeležbi.

Loterijske številke od 14. novembra 1903.

Linc 20 80 28 87 49
Trst 11 27 14 52 36

NAZNANILA.

Čvrstega in poštenega

dečka-učenca

kateri mora imeti dovršeno popolno ljudsko šolo, išče pod ugodnimi pogoji Albin Novak, trgovec v Sinčivasi.

Kdor ljubi dobro čašico čaja, zahtevaj povsod najfinejši in najboljše čaj sveta

INDRA TEA

Napravljen iz najfinejših čajev Kitajskega, Indije in Cejlona. Pristno le v izvornih zavojih. Zaloge razvidne iz lepakov.

Cena vžigalic:

1 orig. zabož s 500 zavitki (normal) K. 48.—
franko Ljubljana, 2% popusta.

IV. Perdan, Ljubljana.

VŽIGALICE
družbe sv. Cirila in Metoda
Zaloga pri Iv. Perdanu v Ljubljani.
**MAL POLOŽI DAR
DOMU NA ALTAR!**
Te vžigalice
sov prid družbi sv. Cirila in Metoda
v LJUBLJANI.

IV. Perdan, Ljubljana.

1 orig. zabož s 500 zav. (Flaming) K. 52.—
franko Ljubljana, 2% popusta.

Ne v Ameriko!

V slovenski in hrvaški Istri, v bližini Trsta, proda se ali dá v najem ob zelo ugodnih plačilnih pogojih več lepih posestev z gospodarskimi poslopji. Pojasnjenja je dobiti brezplačno v pisarni gospoda dr. Gregorina v Trstu, Molino piccolo 7. II.

Ravnokar je izšla Družinska pratika

za leto 1904.



„Družinska pratika“ za leto 1904.

s krasno barveno sliko: Sveta družina na ovitku, je najlepša izmed vseh slovenskih pratik. Nje vsebina je zelo zanimiva in raznovrstna ter ima mnogo ličnih slik. — Cena posameznim komadom 24 vinarjev. Odjemalci na debelo dobé jo mnogo ceneje pri naslednjih tvrdkah v Ljubljani: Auer-Korenčan, J. Kordik, A. Krisper, H. Ničman in V. Petričič.

Dobiva se in zahteva naj se v vseh trgovinah na Kranjskem, Štajerskem, Koroškem, v Istri in na Goriškem.

Pri pomanjkanju teka, motenju prebavljanja, slabotnem želodcu, glavobolu, slabosti in drugih želodčnih boleznih itd. so



izborno in skušano sredstvo. Zahtevajo naj se izrečno Brady-ove želodčne kapljice. Dobé se v lekarnah, če ne, pa naravnost v lekarni C. BRADY, DUNAJ, I., Fleischmarkt 1. — Cena 1 stekl. K — 80, 1 vel. stekl. K 140 z navodilom.

BRUSNICE (Preiselbeeren) zelo fine, s sladkorjem vkubane, izvrstnega okusa, pošiljatev s 5 kg 6 K 40 v. — Pravi naravni malinov sok, gosto s sladkorjem vkuban, 5 kg samo 7 K. — Kompoti (vkuhe) za polnjenje krofov in drugega peciva itd.; marelični, jagodov, ribezljev in malinov kompot, se pošiljajo v elegantnih pločevinastih loncih, 4 kg netto, ali več vrst na željo v enem zabožku za 7 K proti povzetju ali če se denar pošlje naprej. — Za obilo naročbo se priporoča Bohumil Beneš, Police n. Metuji. (Česko.)

Trgovina z železnino „MERKUR“ Peter Majdič.

Celje, Štajersko.

priporoča svojo bogato zalogo

Kranj, Gorenjsko.

najboljšega železa in jekla, ploščevine, žice, žice za ograje, lite železnine, vsakovrstnega orodja za rokodelce, različnih žag, poljedelskega orodja, in sicer: oral, bran, motik, srpov, grabelj in strojev; vsakovrstnih ponev, ključavničarskih izdelkov ter okov za okna, vrata in pohištvo, žrebljev, vijakov in zakovic, hišne in kuhinjske posode, tehtnic, sesalk, meril in uteži, raznovrstnih stavbinskih potrebščin, ter vsega drugega blaga za stavbe, hiše, vrte itd. itd.

Traverze, cement, strešna lepenka, trsje za obijanje stropov, lončene cevi, samokolnice, oprav za strelovođe, ter vse v stroko železne trgovine spadajoče predmete. Posebno opozarja poljedelce k sezoni na svoje izborne travne kose z znamko „Ciril in Metod“, koje imam jaz edini v zalogi, patentovane kosirje, kakor tudi svetovnoznane bergamaške, francoske, bavarske, tirolske in kemične osle.

Bogata izber vsakovrstnih nagrobnih križev.

Svinje (žive)

ima vedno na prodaj Anton Rotter, trgovec s svinjami v Dolu (Tal) pri Vetrinju, pošta Vetrin (Viktring).

Nizke cene. — Točna postrežba.



Ako si hočete po ceni in dobro pravo švicarsko uro

kupiti, obrnite se zanesljivo do

H. Suttner-ja, urarja v Kranju,

ker te ure so po celem svetu znane kot najboljše. Zahtevajte najnovejši veliki cenik, k-ima blizo 600 podob, katerega Vam pošlje za stonj in poštine prosto

Izborna zaloga zlatnine in srebrnine.

Na Najvišje povelje Nj. c. kr. apost. Veličanstva.

XXIII. c. kr. državna loterija

Za skupne vojaške dobrodelne namene.

Le-ta denarna loterija — edina v Avstriji postavno dovoljena — ima 19.382 dobitkov v gotovini v skupnem znesku 512.880 kron.

Glavni dobiček je:

200.000 kron.

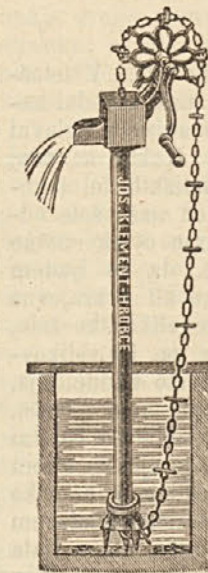
Za izplačanje dobitkov jamčijo c. kr. loterijski dohodki. Žrebanje je nepreklicno dne 17. decembra 1903. l.

Ena srečka stane 4 krone.

Srečke se dobivajo v oddelku za državne loterije na Dunaju III., Vordere Zollamtsgasse 7, v loterijskih nabiralnicah, tobakarnah, pri davčnih, poštih, brzojavnih in železniških uradih, v menjalnicah itd. Načrti za žrebanje za kupovalce srečk zastonj.

Srečke se določijo poštine prosto.

C. kr. ravnateljstvo za loterijske dohodke. Oddelek za državne loterije.



Klement-ova sesalka z verigo

je najboljša sesalka svetá.

Nepresežena za gnojnico, stranišča, mesnice itd.

Nad 7000 komadov v uporabi.

Vsled velikega uspeha in trpežnosti prekoski vse navadne sesalke, naj so patentovane ali ne.

To sesalko z verigo oddajam v vseh dolžinah do 7 metrov, s 70, 82, 100 mm široko cevjo, na 6tedensko poskušnjo, in jo vzamem, ako ne ugaja, po preteku tega časa brez vsake odškodnine na moje stroške nazaj.

Ceniki zastonj in poštine prosto.

Jos. Klement

tovarna za stroje

Hrobeč-Rovdnica (Hrobetz-Raudnitz), Češka.

Sposobni zastopniki z visoko provizijo se iščejo.

Izhaja

vsak četrtek; ako je ta dan praznik, dan poprej.

Dopisi naj se izvolijo frankovati.

Rokopisi se ne vračajo.

Za inserate se plačuje po 20 vinarjev od garmondvrste za vsakokrat.

MIR.

Vsakemu svoje! — Slovenci! Ne udajmo se!

Velja:

za celo leto 4 krome (2 gld.)

Denar naj se pošilja pod napisom:

Upravništvo „Mira“ v Celovcu,

Vetrinjsko obmestje št. 26.

Naročnina naj se plačuje naprej.

Leto XXII.

V Celovcu, 19. novembra 1903.

Štev. 47.

G. Z. Pr. VIII 11/2

3

Im Namen Seiner Majestät des Kaisers!

Das k. k. Landes- als Preßgericht hat über Antrag und nach Anhörung des k. k. Staatsanwaltes die von demselben verhängte Beschlagnahme der Nr. 45 der periodischen Druckschrift „Mir“ vom 5. November 1903 zu bestätigen, zu erkennen und anzuordnen befunden:

I. daß der Inhalt des auf Seite 1 der Nr. 45 der in Klagenfurt erscheinenden periodischen Druckschrift „Mir“ vom 5. November 1903 enthaltenen Artikels mit der Aufschrift: „Pravica in službi — Krivice“ in der Stelle beginnend mit: „Dogodki zadnjega časa nam pričajo“ und endigend mit: „Kakor stoje danes pri nas“ den Tatbestand des Vergehens gegen die öffentliche Ruhe und Ordnung nach § 300 St. G. begründe,

II. das Verbot der Weiterverbreitung dieser Druckschrift,

III. die Veröffentlichung dieses Erkenntnisses.

Gründe:

Der Inhalt der beanstandeten Stelle im obbezeichneten Artikel hat offenbar die Tendenz und ist dazu geeignet zur Verächtlichmachung gegen die Richter in Kärnten mit Bezug auf ihre Amtsführung aufzureizen und ist daher objektiv der Tatbestand des Vergehens nach § 300 St. G. gegeben.

Es ist demnach gemäß § 489 St. P. O. die Bestätigung der Beschlagnahme und gemäß § 493 St. G. das Verbot der Weiterverbreitung begründet.

K. k. Landesgericht Klagenfurt.

Abtheilung VII., am 7. November 1903.

Ime se ne more čitati.

L. S.

Pravico — ubijajo!

Koroški sodniki, otroško pokorni famoznemu tajnemu ukazu iz Gradca, hité, da bi čim preje dali zadnji udarec pravici, ki dosedaj vsaj na papirju še obstoji za koroške Slovence! Sodniki se podvzajajo, da kar hitro izvrše voljo in želje nemško-nacionálnih kričačev in da poženejo slovenščino iz naših sodnih dvoran. Dokaz temu so zopet dogodki minulega tedna.

Deželno sodišče je namreč potrdilo znani famozni sklep sodišča v Rožeku, s kojim se je dr. Brejcu naložilo stroške razprave, ki je bila vsled tega preložena, ker sodnik Höfler ni bil slovenščine zmožen. V razlogih pravi deželno sodišče, da se jezikovno vprašanje ne dotika privatnih (zasebnih) pravic in da stranke dr. Brejcu niso dale pooblastila reševati jezikovni spor, ampak pravni spor! — Ta je res lepa! Odkod imajo neki naši sodniki „pooblastilo“, da preko obstoječih osnovnih postav, preko postavnih naredb Slovincem jemljejo pravico, posluževati se svojega jezika?

Drug slučaj: V soboto dné 14. t. m. je imel kazenski razpravi tajnik Schwab. V obeh slučajih ste bili toženki trdi Slovenki, ki ne znate prav nič nemškega. Koncipijent g. dr. Brejca, g. dr. Benkovič, je predlagal, da se razpravi vršite slovensko in v ta namen izročite slovenskega jezika zmožnemu sodniku, oziroma preložite. Zoper poklicanje tolmača je dr. Benkovič vnaprej protestiral. Sodnik je sklenil, da se pri obeh razpravah razpravi vršite nemški, ker je dosedaj bilo to pri celovškem okrajnem sodišču običajno (üblich!) in da se pokliče tolmač. Druzega razloga ni navel. Ko je hotel dr. Benkovič nato vpriče tolmača slovensko pledirati (govoriti), prekinil ga je sodnik opetovano ter ga nazadnje pozval, da govori nemško, in je tudi na njegovo zahtevanje storil formalni sklep v tem smislu, zopet le iz razloga, češ, da on ne zna slovensko (aha!), dr. Benkovič pa zna nemško in mora pod izogibom znanih posledic nemško govoriti. Tolmač — je rekel — je za obtožence, ne za dr. Benkoviča. Niti informiranja (razgovora) s stranko in popraševanja prič v slovenskem jeziku sodnik dr. Benkoviču ni dopustil! Dr. Benkovič je pri obeh sklepih prijavil ničnost.

To je zadnji pojav, kako na naših sodiščih v pravem pomenu besede ubijajo pravico Slovencev! Kako dolgo še?

Šolska debata

v deželnem zboru.

Deželni proračun za leto 1903. kaže 3,112.130 K potrebnih, oni za l. 1904, pa 3,063.501

krono: od tega gre samo za šolstvo leta 1903. 1,642.498 K., in l. 1904. 1,640.579 K. Pri razpravi o deželnem proračunu so se v seji dné 4. novembra spravile v razgovor tudi šolske razmere.

Posl. Weiss govori o raznih potrebah šolstva, kaže na neprimerne učne knjige in pravi, da deželni šolski svet pri nastavljanju učiteljev ne postopa nepristransko. — Posl. Mattersdorfer brani učitelje in je zoper to, da bi se učiteljem odkazala zemljišča. — Metnitz brani deželni šolski svet in je zoper to, da bi učiteljice dobivale iste plače kot učitelji.

Stališče Slovencev.

Govor poslanca gosp. Grafenauerja.

(Po stenografičnih zapiskih)

Visoka zbornica!

Najprej omenjam, da se mi je gospod vladni zastopnik — in ne samo meni, temveč celi zbornici — že sedemkrat predstavil. Odkrito izjavim, da jaz njega ljubim, kakor on Slovence, v kojih imenu govorim. Razlika, nasprotje med nama je v besedi: „utrakvistično“. Z izvajanji gosp. predgovornika Weiss-a sem popolnoma zadovoljen, v kolikor te zadevajo premembo šolskih knjig in materijelno stanje učiteljev in učiteljic. Tudi jaz želim premembe učnih knjig, in to v tem smislu, da bi se otrokom iz ljudstva, otrokom kmetkega stanú, v šoli — zakaj ljudska šola je vendar zaradi tega, da se ljudstvo poučuje — bolj polagalo na srce ljubezen, spoštovanje, pomen in potreba kmečkega stanú. Ljudska šola ni ustanovljena zato, da bi postali kmetje v njej Salomoni, ali kot taki izišli iz ljudske šole; pač pa je ljudska šola temeljni kamen, podlaga k temu, da se vsaj nekateri iz ljudstva morejo do tega povzdigniti. Učne knjige naj bi se radi tega uredile stvarno, namreč tiste, ki so odločene za ljudske šole. Napaka v našem šolstvu je, da se hvalijo daljne dežele in tuji kraji, da otroci mnogo preveč izvedó o lepoti mest in tujih krajev, o tem pa premalo vedó, kar je potrebno in koristno gospodarstvu. Odvetništva se na primer pri zidarju ne moremo učiti; zakaj tisti, ki hoče postati odvetnik in jurist (pravoslovec), mora iti na visoke šole. Te so tudi strokovne šole, strokovna izobražba. Imamo strokovne šole za čevljarje in mizarje. Zato naj bi se ustanovile take strokovne šole tudi za kmeta, za kmečko mladino — prave ljudske šole. V tem smislu se v učnih knjigah po ljudskih šolah mnogo premalo pové, kako potreben je namreč kmečki stan, kako koristen in kako vzvišen da je. Gospod predgovornik Weiss je tudi povdarjal, da bi bilo dobro, če bi kot materijelni priboljšek učiteljem nakupovali za šolska poslopja mala posestva. Imam priliko govoriti z mnogimi učitelji, in le malo jih je bilo temu nasprotnih; ravno narobe je njih želja, da bi imeli pri šolah malo zemljišča. Uporekalo se je, da bi se vsled nakupovanja zemljišč moralo postavljati tudi gospodarska poslopja. To je res. Toda gospodarsko poslopje za celo šolsko občino ni nemogoče. Na kmetih imamo na več krajih že dvornice, katere bi se dale z malimi stroški povečati za hleve. Gospodje učitelji bi se potem o prostem času gotovo z bolj koristnimi stvarmi ukvarjali, kakor sedaj. S tem bi se jim pomagalo, ker bi jim potem ne bilo treba vsega razun vode in dneva kupovati. Občina bi si z ustanovitvijo malih šolskih posestvic naložila gotovo manj bremen, kakor pa s povišanjem učiteljskih plač v čisti gotovini. Tudi zaradi gospodarskega pouka bi bila mala posestva pri šolah praktičnega pomena. Jaz sem pred leti proti povišanju učiteljskih plač glasoval, in zakaj? Ker nobeden v zbornici ni mogel povedati, od kod naj vzamemo denar. Mi smo takrat prejeli prošnje občin za povišanje učiteljskih plač; v nobeni prošnji pa se ni omenjalo, iz katerega vira naj zajemamo potrebni denar. Jaz sem bil takrat pri nekem zborovanju pri „Grömmmerju“. Vsi poročevalci so govorili proti povišanju davka na pivo, deželnih doklad itd. Tudi deželni zbor ni vedel, odkod dobiti denar. Iz izvajanj go-

spoda zastopnika deželnega odbora si hočem vzeti le eno besedo, katero je pred kratkim rabil v finančnih zadevah, namreč: deželni odbor vendar ne more čarati. Zato sem moral glasovati zoper povišanje učiteljskih plač, kajti če bi bil za, bil bi zopet prišel v nasprotje z deželnimi financami in z volilci.

Omenjalo se je tudi izkazov šolskih zamud in šolskih kaznij. Kolikor o tem vem, ni napaka v kaznovanju, pač pa v nepotrebnih izkazih za vsak poldan. Radi tega bi se moralo administrativnim potom doseči tako olajšanje, da bi se zamude pod dva dni mesečno ne izkazovale. Poznam slučaje, da so postali stariši renitentni (so se upirali), če so se kaznovali zaradi takih malih zamud. Ti plačajo sicer kazni, otrok pa kljub temu ne pride v šolo. Ker je otrok nekaterokrat v mesecu izostal, zadene stariše kazen. Tako se začnejo stariši upirati. Stariši plačujejo kazni, otrok pa ne pošiljajo v šolo, in tako se množijo kazni na eni, in nevolja na drugi strani. Priznavam, da mora krajni šolski svet razmere v šolski občini bolje poznati, kakor učitelj. Kjer je nemarnost, tam naj bo kazen, stroga kazen; kjer pa je bila potreba, otroka doma obdržati, tam se naj zamude ne izkazujejo. Ljudem mrzi pogostokrat že to, da so povabljeni h krajnemu svetu naznanit vzroke šolskih zamud in se opravičevati. Koliko zopet v drugem oziru otroci zgubijo na primer na času, če šole nimajo 2 do 3 mesece nobenega učitelja, če so učitelji bolni ali na dopustu. Na vsaki način je tu več zamud, kakor če bi ostali doma zaradi potrebnih gospodarskih opravkov eden ali dvakrat v mesecu. — Omenil bi rad neki slučaj, ki zadeva nadzorovanje šol, toda danes ne maram, ker nočem privedi nevolje v to razpravo; toda ta slučaj bom predpostavljeno oblasti, c. kr. deželnemu šolskemu nadzorništvu, sporočil. Ni kaj posebno kaznjivega, pa vendar nekaj takega, da se v bodočnosti lahko odvrne, če se stvarno odgojuje učiteljstvo.

Sedaj omenjam nasprotja med menoj, zastopnikom Slovencev, in g. deželnim šolskim nadzornikom. Povdarjal sem v začetku svojega govora, da je ta razlika v besedi: „utrakvistično“. Gotovo ne pride nobenemu Slovincu na Koroškem na misel, da bi zahteval za-se ali za svoje otroke popolnoma slovensko šolo. Gospodje pri deželnem šolskem svetu pa, kakor se dozdeva, nočejo besede „utrakvistično“ tako razumeti, kakor si jo mi mislimo. Mi Slovenci na Koroškem zahtevamo skozi in skozi v resnici utrakvistične šole, mi pa nikakor ne zahtevamo delitev šol. Tega nočemo! Utrakvistično šolo si mislim tako, da se otroci poučujejo v slovenskem materinem jeziku, in da se nemščina uvede kot obvezni učni predmet, tako da se otroci zamorejo nemško pogovarjati, če so hodili že 3 do 4 leta v šolo. Jaz, kot oče, govorim iz skušnje. Moji otroci, ki obiskujejo šolo, niso tako slabo nadarjeni. Doma so opravili svoje naloge z velikim navdušenjem. Naloga je bila, da so se na pamet učili jutranjo pesem. Če se ne motim, je prvo berilo, ki se nahaja v berilu (učni knjigi), ne vem v trenutku, v katerem. Pesem se začinja z besedami: „Gott, unter deiner Vaterhut, habe ich die Nacht so sanft geruht.“ Povem vam, gospoda moja, to je šlo, da me je veselilo. Kot oče sem se sam veselil o napredku otrok v šoli v tako kratkem času. No, hotel sem se pa tudi prepričati, koliko so otroci razumeli. Hotel sem od otrok zvedeti, če so to, kar so brali, tudi razumeli. Kajti to je glavna reč, in tukaj sem seveda doživel grenko skušnje. Besedo „Gott“ sta razumela oba otroka, druge besede le deloma. Beseda „Vaterhut“ pa jima je delala preglavice. Stvar sta mi razložila tako, kakor bi bila spala pod mojim klobukom. To je razlaga besede, kakoršna se pač pri otrocih konečno pričakuje. To se je zgodilo radi tega, ker se otroku prvi pomen besede ni razložil v materinem jeziku, ker se je prežgodaj začelo s poučevanjem v nemščini, in učitelj v tem razredu ni znal slovenski. Nismo nasprotni, da bi se otroci učili nemščine. Bili bi sovražniki svoje mladine, če bi rekli, da se ne smejo otroci učiti nemščine. Toda drugače se

je ne morejo učiti, kakor na podlagi materinščine. V tem oziru bi rekel: Če hočete imeti n. pr. v Rožeku izurjene in dobre tolmače, ki zamorejo opravljati svojo službo, potem morate pripustiti, da se otroci najpoprej poučujejo v ljudski šoli na podlagi svoje materinščine, in potem še le se naj upelejo v nemščino.

Nadalje se mi je uporekalo: materinega jezika se človek nauči doma; gospod tovariš Kotz je to rekel pred nekaterimi dnevi.

Dà, gospoda moja, če hočete to uvaževati, potem so vse nemške šole odveč; zakaj nemški otrok se uči nemški doma. Gotovo! Toda Nemci dobro vedó, da se more človek izomikati le na podlagi materinega jezika. In kar je za Nemce dobro, je za nas Slovence pravično. Tudi mi vemo, da ni mogoča nobena druga podlaga za izomiko sploh, kakor materini jezik. Gospoda moja! Ta se mora v naših šolah učiti! Tak je pomen besede „utrakvistično“, ne pa delitev šol, kar se dandanes na Koroškem tako rado dela. Temu moram odločno nasprotovati. Mi nočemo delitev šol v čisto slovenske in utrakvistične, t. j. nemške, to je neumno. Nobeden Slovenec ni tako neumen, da bi zahteval popolnoma slovensko šolo in ravno tako malo čisto nemško. Če o šoli govorimo, tako govorimo o meševiti šoli; tak je pomen besede „utrakvistično“; podlago pouka tvori materinščina, in nemščina je obvezni učni predmet.

Omenjalo se je tudi učiteljice gledé pouka v ročnih delih. Jaz nisem nasproten, da se v tem poučuje na kmetih. Samo bi prosil, da bi se tu oziralo bolj na praktične potrebe. Na kmetih ne potrebujemo takih rečij kakor po trgih in mestih. Mi potrebujemo nogavice za kmete in drvarje, rokavice za delavce itd. To naj bi učiteljice znale in to učile; nobeden krajni šolski svet se temu ne bo protivil. Če se pa take snažinke „slingovci“ (Speichelfleck) in taki jopiči pletejo, skoz katere se cela roka vidi itd., teh rečij na kmetih ne potrebujemo. S tem se trati volna in zgubi čas, in celo delo ni piškavega oreha vredno. Ne le učitelji in učiteljice trpijo, temveč tudi krajni šolski sveti, ker uboge družine si takih reči ne morejo preskrbeti na lastne stroške. Dogodilo se je, da so meni, kot načelniku krajnega šolskega sveta, prinesli na razpolago taka dela. Volna se ukonča in stvar se na kmetih ne more rabiti. Če bi moji otroci obiskovali pouk za ročna dela, potem se jim naj dá tudi vse potrebno, ali pa se naj učijo takih reči, ki se potrebujejo na kmetih.

Kar se tiče kompetence učiteljev, se seveda ne ugodí vedno krajnim šolskim svetom, in ravno pri nas na Slovenskem se oporeka, da ni slovenskih močij. Prosim, če smo avstrijski državljani in v resnici tudi Korošci, tako je stvar in dolžnost poklicanih oblasti, da nam odgoji slovenskih učnih močij! Naj se ne dela razlika in nasprotstvo med nemško nacionalnimi in slovenskimi učitelji. Prosim, pustite slovenskim učiteljem tudi svojo prostost! Če so že zares nacionalno misleči, ne nasprotujte jim, ne uničujte njih mišljenja; zakaj ti imajo tako pravico do svojega obstanka, kakor vsak drugi učitelj; storiti morajo ravno isto, gledé jezika še več, kakor nemški učitelji. To se ne godí očitno, rekel bi, tega tudi ne dela deželni šolski svet, — toda godí se. Tovariši so nezadovoljni in nepotrpežljivi, ker vedó, da uživajo v drugih deželah več spoštovanja, in ker vedó, da morejo v drugih deželah svoje politično mišljenje lažje pokazati; zato zapuščajó mnoge izborne učne moči našo deželo.

Kar se tiče predmetov samih, ki se sedaj poučujejo na naših šolah, tako bi prosil, da bi se oblika in število istih, kolikor mogoče olajšalo. Ne toliko predmetov v eni šoli! Počasni otroci dostikrat nimajo drugega opravka, kakor celi čas pospravljati. Na kmetih je potreba, da otrok povsod nekaj zna. Otroci dostikrat o potrebnem malo vedó, in ko so dorasli — nič več, kakor tisti stari, ki so hodili samo eno leto v šolo. Jaz bi predlagal, sevó, da ni to stvar deželnega zbora, toda deželni zbor bi lahko to predlagal, da bi se kmečki otroci učili samo tega, za kar so zmožni. Kdor se hoče učiti in ima zmožnosti za to, gotovo se ne bo opustilo, da bi se nadalje izobrazil. Kmet pa potrebuje samo to vedeti, kar mu je treba, in to je: brati, pisati, računati, naravoslovje in veronauk, ne pa o mnogem nekaj, in o potrebnem nič. Jaz bi tudi predlagal, t. j. priporočal, da bi se obvezni učni čas ne določil na osem let in ob enem opustilo oproščanje od šole.

Gospoda moja! Vem iz skušnje: velika napaka pri šolstvu je poletno oproščanje. S tem ne pridobi otrok nič, in tudi učitelj nič. Za oba je mučno, in taki otroci tudi druge motijo. Okrajšajmo zato šolsko dolžnost na kmetih na šest let; upeljimo pa zato štiriletno ponavljalno šolo. To bi bilo prav. Pomislimo, če je otrok star 12 let, je za gospodarsko delo ravnokar tako sposoben, kakor odrasli. Seveda ne za težka dela. Od 12. do 16. leta je najnevarnejši čas za mladino. Če se

upelje ponavljalno šola, se bo otrok še vedno nadziral; učitelja bo moral tudi naprej ubogati, in ga bo kot svojega predstojnika, bodisi kot učitelja in župnika spoštoval, kar je dolžan vsak državljan. Tako pa se nahajajo slučajji, ki se nikakor ne vjemajo z napredkom. Godijo se žalostni slučajji, ker se tudi stariši vsled napačne ljubezni premalo brigajo za pravo vzgojo. Poglejmo na plesišča. Tam najdemo otroke. Okrajni šolski svet mi je kot načelniku krajnega šolskega sveta zaukazal, da bi odvrčal od plesišča od šole odrasle otroke. Kaj pa naj kot načelnik storim? Če jih kaznujem, si nakopavam sovraštvo, ker otrok ni pod mojo oblastjo. Tu so stariši sami krivi, če se pri otrocih ne doseže ista odgoja, kakor bi se pričakovala. Krivo temu je tudi to, da se otroci prezgodaj odtegnejo nadzorstvu predpostavljenih.

Mogoče mi bodo učitelji ugovarjali z ozirom na nedeljski počitek, toda če so pravi prijatelji ljudstva, bodo gotovo radi žrtvovali dve uri, in slučajji, da bi morali učitelji kot tožniki svojih nekdanjih učencev nastopati, bi se tako odstranili. Meni sta bila dva taka slučajja znana. To bi se naj odpravilo.

Samo nekatere slučajje iz svojega volilnega okraja bi rad omenil. Govoril sem v Prevaljah z volilci, ti so mi razmere na tamošnji šoli slikali kot neznosne. Izročilo se mi je nekaj pismenih nalog, katerih pa ne želim prebrati. Pisali so jih na tamošnji šestrazrednici Slovinci in Nemci. Toda vse polno napak vsake vrste. Od učenca šestega razreda se več zahteva, kakor se pa razvidi iz teh nalog. Te naloge bom izročil deželnemu šolskemu nadzorniku, in ga prosil, da šolske razmere tam uredi. Občina Tolsti vrh mi piše, da je pred 20. leti prosila za lastno šolo pa še do danes se jim ni ugodilo. Pač je prejela odgovor od okrajnega šolskega sveta v Velikovcu, da se ne more misliti na ustanovitev šole, ker se je okrajni šolski nadzornik izjavil zoper njo. Naravno je, občina že zadosti dolgo prosi, že 20 let je od tega. Nadaljni slučaj mi prihaja iz Vogrč; tam so morali šolo razširiti v dvorazrednico, toda učiteljev ni. Če se je že morala šola povečati, naj se ji dajo tudi učitelji.

Neki drugi slučaj bom omenil jutri v obliki interpelacije in končam s tem svoja izvajanja.

* * *

Deželni predsednik Hein, ki je govoril za Grafenauerjem, pravi, da se mora gledé preuredbe šolskega reda in metode obrniti na državni zbor (??!) in zavrača očitanje o protekciji.

Deželni šolski nadzornik Palla odgovarja predgovornikom. Učne knjige se bodo predelale; dvomi, da bi bilo dobro, za učitelje ustanoviti kmetije. — V zadnjem času učitelji niso več šli iz dežele (?!). Kot vzrok za izseljevanje se je navedlo mnogokrat, da dotični nočejo nadaljevati težkega pouka na dvojezičnih šolah. (To je ravno! Če kak učitelj hoče resno izpolnjevati svoje dolžnosti, mu je to pri sedanjih brezmiselnih, povsem protipedagoški uravnavi in neumnem sistemu naših šol res nemogoče! Zato ravno se mnogi izseljujejo!) Utrakvistične šole so primerne dejanskim razmeram; če bi bile drugače, bi se otroci ne učili nemški. In poslanec Grafenauer sam kakor njegovi otroci, ki so najboljši in najpametnejši na brdski šoli, so dokaz zato. (Nam se zdi, da Palla sam ni prepričan, da bi njegova hvata naših šol bila na mestu; ali pa je gluhi in slepi, ko nadzoruje te šole, ker drugače ne bi mogel govoriti tako. Hvale te šole ne zaslužijo, ker so njihovi uspehi pod ničlo, in je škoda velikih stroškov, ki jih mora ljudstvo nositi ravno za šole.) Govornik nato omenja še razmer na nekaterih posameznih šolah. — Pallatov govor je znova pokazal, da šolska oblast ne mara pripoznati pametnih načel v šolstvu.

Posl. Kotz zabavlja nasproti Weissu in Grafenauerju. Posl. Weiss zagovarja nadaljevalne šole. Dr. Pupovac govori o napuhu gg. učiteljev in pravi, da se veliko stori za učitelje, ker polovica deželnega denarja se porabi za šolstvo. — Učitelj Mattersdorfer sevóda zagovarja svoje tovariše in pravi, da se šestletna šola zahteva samo radi tega, da bi ljudstvo ostalo neumno. To puhlo frazo (čenčarijo) ovrže poslanec Kraupl, nato pa govori še enkrat poslanec Grafenauer.

Posl. Grafenauer: Visoka zbornica! Danes res nisem pričakoval, da bom z g. deželnim šolskim nadzornikom tako dobro izhajal. On je marsikaterih mojih besed morda le napačno razumel. Priznavam, da deželni zbor nima pravice, kaj sklepati o preuredbi državnega šolskega zakona. Jaz tudi nisem stavil takih predlogov, marveč samo sprožil misli, ki se naj nanje ozira vlada ali državni zbor. Ljudstvo ima svoje upravičene težnje in želje, in več, kakor da se šolske postave preuredé po željah in zahtevah ljudstva, ne zahtevamo. Pomen šole popolnoma priznavamo, in dejansko ni res, kar je dejal poslanec Mattersdorfer, da želimo in zahtevamo samo zavoljo tega šestletno šolo, da bi ljudstvo ostalo neumno.

Osemletno šolo imamo, a to se je danes pokazalo, da otroci vkljub temu ne znajo nemški. Če mislite, da bodete v osmih letih otroka napravili popolnoma modrega, bi moral biti sedanji rod, ki je prišel malone že ves iz nove šole, tudi res moder (Klici: „Jako resnično!“); jaz pa imam skušnje, da se dá s starimi možmi, ki so hodili v staro šolo, veliko ložeje izhajati, kot z mnogimi od tistih mladih, ki so se v šoli učili tudi tega, kar mi ne smatramo za neobhodno potrebno. Sedauji rod je n. pr. veliko manj vnet za skupnost kot marsikateri stari mož. V sedanjem rodu je veliko preveč sebičnosti, in to je tudi napaka vzgoje. Nočem vse krivde pripisovati šoli, ali podlaga vzgoji ostane vendarle šola.

Jaz sem v uvodu svojega prvega govora dejal, da je razloček med mojim in med mnenjem deželnega šolskega nadzornika v imenu „utrakvistična“ (dvojezična). On je svoja izvajanja izpopolnil v tem, da jaz te besede ne razumem prav; jaz pa menim, da je on ne razlaga prav. Naglašalo se je, da se mladina samo na podlagi materinščine more prav vzgojevati. Temu sevó popolnoma pritrjujem. Narod smo tudi Slovinci na Koroškem; do prave izomike ne moremo priti drugače kakor na podlagi materinščine! Če so otroci razumeli imena in pojme v svojem materinem jeziku, potem naj se učijo tudi nemške, in zagotovim vas, da bomo dosegli boljše uspehe kakor zdaj.

G. deželni šolski nadzornik je govoril o pravih (Normen), ki so v Šleziji že vpeljane, n. pr. gledé šolskih zamud in rešitve teh izkazov. Če imajo tam učitelji pravico, da smejo gotovim strankam iz svojega dovoliti, izostati po dvakrat iz šole, smete biti zagotovljeni, da se to ne bo zlorabilo, v kolikor poznam deželo. K večjemu 3 krajni šolski sveti so v deželi, ki bi morda skušali to zlorabiti. Pa to se kmalu zasleduje in potem naznani. Jaz sem to samo radi tega omenil, da se nasproti strankam, oziroma nasproti starišem ne postopa preveč strogo, ker to vzbuja le upornost. So različni ljudje v Koroški deželi, katerim ni za 10 goldinarjev; pa ravno, ker se kaznujejo radi tako malenkostnih šolskih zamud, svojih otrok nočejo pošiljati v šolo.

Prosim, pomislite: Krajni šolski svet in učitelj imajo druge opravke, kakor delati izkaze in vabiti stranke; okrajni šolski svet se nadleguje, in vse to nima drugega uspeha, kot da je okrajni šolski svet koncem leta rešil kakih 2000 dopisov.

G. deželni šolski nadzornik je tudi omenil, da so utrakvistične razmere ali utrakvistična uravnava (sistem) šol na Koroškem zelo dobra. Zagotoviti ga morem, da bi bila ta uravnava še neprimerno boljša, ko bi se preuredila tako, kot zahtevam jaz. Sistem, kakor si ga mislimo mi, ne obstoji v tem, da se razdelé šole, kakor je deželni šolski svet to v nekaterih slučajjih že izvedel, ali hoče izvesti. Prosim, vendar ne delajte tega; če sedanje šole jezikovno preuredite, potem imamo šole, kakoršnih si želimo. Če se šole razdeljujejo in jezikovno ostajajo take kot zdaj, potem je uničen vsak uspeh; učitelji se mučijo, ljudstvo pa pri vzgoji mladine nima nobenega uspeha.

Poslanec Kotz se je spomnil tudi moje osebe in opomnil, da dobro znam nemški in morda še boljše slovenski; v obojnem oziru mu dam prav. Ali znam dobro nemško, morajo soditi drugi; jaz pač mislim, da je že tako. Ali jaz nisem povsem hodil v novo šolo; in če bi se uravnava sedanje šole preuredila tako, kakor je bilo prej, bi bilo veliko boljše.

Rekel sem, da govorim zoper sedanjo uravnava (sistem) šol, ne pa zoper učitelje ali druge faktorje (osebe). Uravnava naj se preuredi, in naj se ne zameče brez pomisleka, kar je starega, ne da bi se pogledalo, ali ni v stvari kako izvrstno zrno. Staro smo zapustili in prišlo je novo, o čemur nismo imeli nobenih skušenj. Jaz sem vstopil v šolo že l. 1867., nove šolske postave pa so se pričele izvajati še le l. 1871., akoravno so bile sklenjene že l. 1869. V tistem času so bile utrakvistične (dvojezične) razmere po večini koroških šol res utrakvistične. Učitelj je imel v kratkni šoli več svobode, kot sme zahtevati dandanašnji. Danes mu je odkazana pot, kot da bi mu še ob obeh straneh hoteli postaviti visok plot: Tu samo smeš hoditi. On ne sme drugače. Prej se je mogel učitelj ozirati na nadarjenost in zmožnost učencev; kjer je videl, da se more doseči kak uspeh, je po tem uravnal učenje. Jaz morem to prav umeti še le danes, ko sem postal mož, in prav natanko vem, kako sta dobro poučevala moja dva učitelja, katera še zdaj visoko spoštujem in ki še obadva živita.

Ko zahtevam, da se šolska dolžnost skrči od 8 na 6 let, pozabijo gospoda, da kot nadomestilo tega predlagam ponavljalno ali nadaljevalno šolo. Pomislite vendar, da bi bila nadaljevalna šola na deželi (kmetih) največjega pomena. Zagotovim vas, da bi po nadaljevalni šoli v vsem tem, kar človek potrebuje v življenju, pridobili mnogo več kakor danes, ko vsak, kdor le more, svo-

jega otroka pred časom oprosti šole. To oproščanje od šolskega pouka je v istini slaba stran sedanje šolske uravnave. Ta slaba stran naj se odstrani. — Ne more se zahtevati, da ohranimo 8-letno, recimo vsakdanjo šolo in h temu vpeljemo tudi še nadaljevalno šolo ter odpravimo še oproščanje od šolskega obiska. To more reči ali zahtevati k večjemu, kdor ni kmet; če pa govorite s kmetovalci, bodete se drugače poučili.

G. deželnemu šolskemu nadzorniku ne morem dati prav, ko je rekel: da slovenski otroci znajo dobro nemški; mislim, da je rekel celo: „izvrstno“. Če to misli o meni, se bo težko motil; če pa to misli o mojih otrocih, je na krivi poti.

Se drugo stvar moram danes osvetliti: Kako pa pride, da toliko svojih otrok pošiljamo v Celovec k višji izobrazbi, večina teh pa pade, ker ne znajo nemški? (Klici: „O ne!“) Ravno radi nemščine propadejo. Vsak pravi, da je znal premalo nemški. Je-li to resnično ali ne, tega ne vem, ali če vprašam šolarje, ki so delali vsprejemni izpit, mi malone vsakateri odgovori: Padel sem radi nemščine. Torej si ali nasprotuje sam deželni šolski nadzornik, ali pa ti niso govorili resnice.

Kar se tiče zmanjšanja predmetov, ki se učé v šolah, je stvar največjega pomena, a o tem bo prilika govoriti še drugokrat.

Naprej!

Že jutro ustaja
čez sinje goré,
in zarja prihaja
na bojno polje.

Se bliskajo meči,
tja v jutro zvené,
Slovenci se speči
na boje budé . . .

Hej, burja razsaja,
zastava vihra,
bo bitka krvava,
na vraga, hura!

Naj vrejo sovragi,
naj tuli vihar,
le vdati se, dragi,
le vdati nikar!

Naj pokajo topi,
naj puške grmé,
ne bodo jim ropi
slovenske zemlje.

Kot skala so stali
pradedje nekdanj,
i sinovi vdali
ne bodo se zdaj . . .

Grmé že topovi,
že bliska se meč,
Slovenci robovi
ne bodo več!

Jezernikov.

Dopisi.

Velikovec. (O „Narodni šoli“). V letošnjih šolskih počitnicah porabili so naši narodni nasprotniki prihodki šolskega popisovanja za glavni naskok na našo „Narodno šolo“. Kakor se zdaj kaže, se je sosebno učiteljstvo okoliških šol tako-rekoč zarotilo, prav veliko otrok od naše šole odvrnilo. Postopali so pa pri nabiranju otrok enotno po gotovem načrtu, tako namreč, da so ljudem prigovarjali, da naj pošiljajo otroke ali v krajevne domače šole, sosebno pa v nemško velikovško šolo, v našo „Narodno šolo“ pa nikakor ne. Po velikovškem šolskem okrožju krožil je mesto nadučitelja, ki je trd Nemeč in slovenščine popolnoma nevesč, mestni učitelj Samonig (!) in se trudil po izredni prijaznosti stariše prepričati, da bodo njihovi otroci seveda le takrat srečni, ako jih pošljejo v nemško mestno šolo. V želinskem in vovberskem šolskem okrožju sta letos tamošnja nadučitelja napravljala šolsko popisovanje celo v spremstvu načelnikov ondotnih krajev šolskih svetov gotovo z namenom, da bi po tem izrednem nastopu uspeh šolskega popisovanja bil tem obilnejši. Kakšen pa je bil uspeh tako napore nasprotne agitacije? Prav klavern, zakaj vseh skupaj se je posrečilo nasprotnikom od naše šole odvrniti le 18 otrok. Kakor mogočni stolp, ki je trdo zidan na podlagi zaupanja našega ljudstva, kljubovala je zmagovito naša „Narodna šola“ splošnemu nasprotnemu navalu. Na novo se je oglasilo veliko število, namreč 53 otrok, tako da je skupno število otrok ostalo na enaki višini kakor lani. V posebno zadoščanje pa nam služi, da smo dobili letos v prvi razred posebno dobro nadarjene otroke, in to iz najimovitejših kmet-skih družin. Nahaja se pa v prvem razredu, ki ima samo jeden oddelek, 50, v drugem 70, v tretjem 53 in v četrtem 39 otrok, skupaj 212 otrok. Po spolu je 72 dečkov in in 140 deklic. Po šolskih okrožjih jih je iz velikovškega okrožja 115, iz šmarješkega 14, iz želinskega 21, iz škocjanskega 25, iz vovberskega 30 in iz tinjskega 4 otroci. — Posebno izborna se obnese letos naš „Internat“, ki šteje dozdej še nedoseženo število 30 gojenk. Od teh je 18 učenk, 12 je pa večjih deklic, ki se podučujejo deloma v ženskih ročnih delih, deloma v kuhanju in gospodarstvu. Po deželah je 21 Korošic, 4 Štajerke, 4 Kranjice in 1 Hrvatice. Kako prav so tedaj storili previdni naši rodoljubi, ko so omislili za naš prekornisti zavod potrebne prostore, ki čedalje bolj koristijo celemu slovenskemu Koroškemu. Gotovo se bo pa število gojenk podvojilo, ako se morda kdaj posreči po izredni darežljivosti naših rodoljubov naš „Internat“ povečati. — Pri naših č. sestrah so se letos vršile izredno velike spremembe, dobili smo namreč pet novih sester. Posebno pa obžaluje naša šola veliko izgubo č. sestre prednice Neže Žizek,

ki je postala prednica v Repnjah na Kranjskem. Od otvoritve semkaj skoz celih sedem let je v najtežavnejših razmerah č. sestra Neža z izredno spretnostjo kot prednica vodila našo šolo. Po njenem finem in prijaznem nastopanju je bila priljubljena ne samo pri našem kmetem ljudstvu, ampak globoko so jo spoštovali tudi razumniki. Vsled njenih velikih skušenj pri izgoji ženske mladine je z veliko modrostjo izgojevala gojenke našega „Internata“ in z veliko vnemo je skrbela za snažnost in okinčenje št. Rupertske farne cerkve. Bog poplačaj njej ves njeni veliki trud stoterno! „Narodno šola“ bo njej ohranila trajan in hvaležen spomin. Prednica naše šole postala je č. sestra Cirila Šijanec, katera že osmo leto od začetka semkaj kot izborna učiteljica z izredno požrtvovalnostjo in velikim vspehom deluje na naši šoli. Tako je naša „Narodna šola“ častno nastopila osmo šolsko leto svojega obstanka in z božjo pomočjo bo naprej delovala v blagor slovenske šolske mladine. Naj tedaj slovenski rodoljubi nikdar ne zabijajo velike dobrotnice slovenskega naroda, naše dične družbe sv. Cirila in Metoda, ki našo šolo vzdržuje, in naj jo z nevsahljivo darežljivostjo podpirajo z vsemu močmi!

Važenberska občina. (Po volitvi.) Župana imamo! In sicer je bil izvoljen dne 5. novembra znani Jakob Müller p. d. More v Šmarjeti z 11 glasovi. Četiri odborniki so volili Aleš Dreierja, Šimena v Borovu, dva odbornika sta dala svoje glasove Racelsbergu, posestniku Vundrove grajščine, in eno glasno je bil voljen Jelen p. d. Kušar na Holmu. Občinski svetovalci so: Racelsberg, Šimen, Šturm in Hinko. Volitve so končane in z volitvami vred je končana tudi agitacija. Duhovi so spet mirni, le tam pa tam še zakrohota ta ali oni v smeh in se ponorčuje iz nemškutarjev, ker so bili tako neumni ter si izvolili v odbor celo dva učitelja, in še celo Kulnika! Volitve za važenbersko veliko občino so toraj končane in na dan volitve se svet nikakor ni podrl, kakor je mislil marsikdo. Slovenska krščanska stranka sme z uspehom pri letošnjih občinskih volitvah biti popolnoma zadovoljna. Od lanske deželnozborske volitve smo napredovali. Vzroki pa, da smo pri volitvah še propadli, so različni. Bodimo odkritosrčni in recimo, da škoduje slovenski krščanski stvari v naši občini mnogo vedna sprememba dušnih pastirjev v Šmarjeti in Sent Jurju. Komaj da se je duhovnik privadil svojim župljanom, komaj jih je spoznal toliko, da bi lahko začel tudi politično delovati, že so ga vzdignili in moral je drugam. In če bi ne vladala letos v Šmarjeti med gospodom in farani neka nesrečna napetost in mržnja, katero so silno zanetili šmarješki nemškutarji, bi tudi boljše bilo. Imeniten vzrok, da smo letos še propadli je tudi nezavednost in zaslepljenost ljudstva. V kalni vodi je dober ribji lov in v taki kalni vodi med nezavednim in zaslepljenim ljudstvom so imeli liberalci ugodno stališče. Le pogledimo v Šmarjeti in in v Sent Jurju posestnike volilce in vprašajmo se, koliko jih je v resnici zavednih, koliko jih prav za prav ve, zakaj se gre v politiki in pri volitvah. Dopisnik „Bauernzeitunga“ je imenoval občino važenbersko „eine stramme“, ki si je izvolila same „fortsritlerje“. Pojte se solit, liberalci! Kje pa je vaš „fortsrit“? Morda v dolgeh koroškega kmeta, morda v surovosti in podivjanosti in v pijančevanju, ki narašča od dneva do dneva, in to po vaši krivdi? Ravno v krajih, kjer so doma pijanci, kjer ljudstvo v svoji zaslepljenosti ne bere ničesar, tam je vaša žetev. Kmet pijanec je tudi liberalni volilec. To je stara reč! In ravno v krajih, kjer ljudje nič ali prav malo berejo, tam imate liberalni nemškutarji svoje gnezdo. Le pogledimo in seštejmo pri nas kmete volilce, ki kaj berejo. Prav malo jih najdemo. In če berejo kaj, potem jih bere nekaj lažnjivega „Štajerca“ in protiversko „Bauernzeitung“, ki med kmeti le hujska in sovraštvo neti. Prav ugodna za liberalce pri nas je tudi neodločnost in bojazljivost našincev. Pri nasprotnikih je vsak agitator in če je še taka reva, našinci pa so dostikrat neodločni in bojazljivi samo radi tega, da uživajo ljubi mir, ker se „štenkanja“ boje. Neodločni našinci nam koristijo prav malo. Ne zamerite mi, dragi bralci „Mira“, da sem danes se udal gostobesednosti. Šlepam z željo, da ljubi Bog dá šmarješki in šentjurški fari stanovitnih in gorečih duhovnikov. Dal tudi Bog, da naše ljudstvo začne prebirati slovenske krščanske časnike in da postane bolj zavedno in odločno. Potem se vam, dragi liberalci, vaša važenberska trdnjava, ki že itak poka na vseh koncih in krajih, zruši popolnoma. Ne bode treba dolgo čakati!

Vesekdo.

Št. Jurij na Vinogradih. Na dan važenberske občinske volitve bi se zgodila pri kmetu „Murku“ lahko velika nesreča. Otroci so si kratkomalo zakurili na skednju in malo je manjkalo, da se ni ogenj začel širiti. Ljudje so kmalu opazili pretečo nesrečo, prihiteli in zabranili, da ni postal požar, ki bi gotovo napravil velikansko škodo, posebno še sedaj jeseni, ko so spravljani pridelki. — V naši farni cerkvi smo si letos popravili in napravili marsikaj; seveda pa še tudi potrebujemo marsikaj,

in to vem, da bodo farani storili svojo dolžnost! O naših šentjurčanih se je marsikaj govorilo, kar jim morda ni bilo v čast, to pa že lahko rečemo, da ni bilo vse res, kar se je sodilo o njih! Nismo še zadnji v kolendrah tukaj v šentjurju. Da nismo, vam dokazem prihodnjic. Torej na svidenje!

Št. Danijel nad Pliberkom. (Nesreča.) V pondeljek 9. novembra je peljal p. d. Pikalov sin Jurij voz smrek domov. Med potjo se je ob strmem mestu prevrgel voz na njega in mu je zlomil levo nogo in levo ramo. Ker je poškodovani krepke narave, je upanje, da polagoma ukreva.

Medgorje. (R a z n o.) Čeravno malo pozno, sprejmite vendar žalostno novice iz našega kraja: v tukajšnji občini pristojni 18letni Sturm, ki je užival svojo vzgojo v celovski okolici, se je ravno vrnil iz ječe, a nadepolni fantalin je storil brz zopet novo hudodelstvo. Ko pride k županstvu, zahteva tam izdatne podpore, gre potem prosit prenočišča v župnišče in tam razgraja o trdosrčnosti pri županstvu. Na dan vernih duš pride zopet blizu župnove hiše, kjer se začne med njim in županovim sinom prepir; blizu stoječi so sina svarili, češ, da ima hudobnež nož odprt. Županov sin ga požene od hiše, na kar se potepuh vrne in zasadi županovemu sinu nož v stran; dalje mu je zabodel roko in hudo ranil en prst. Zopet sad naše moderne vzgoje! Ranjeni je iz nevarnosti. — Tej žalostni novici naj sledi vesela: na Martinovo nam je č. g. dekan Bizer inštaliral novega župnika č. g. Ant. Kaplana. Bog daj, da bi se k srcu segajoče besede g. dekana uresničile in novi g. župnik prav dolgo med nami ostal!

Timenica. (Blagoslovljenje šole.) Od g. šolskega načelnika naprošen, je gosp. župnik v pondeljek dne 9. t. m. po sv. maši blagoslovil povečano šolo. Šli smo v sprevedu s križem iz cerkve moleč litanije vseh svetnikov. Zvonovi so zapeli in možnarji pokali. Na pragu šole zapel je župnik blagoslov hiše, v novi šolski izbi pa drugi blagoslov. Za primerno okrašenje skrbele so bile pridne roke. Na pogrneni mizi stala sta dva svečnika, v sredi križ in vzadi lepa podoba novega papeža. Vsebina župnikovega nagovora bila je ta: 1. Cerkev, duhovnik ni sovražnik šoli, izomikanih otrok se ne boji, ampak veseli; če mislimo, da božji um je veliko večji ko um vseh razumnih ljudi, bomo pominžni in radi prosili luči od zgoraj, prosili od svetega Duha blagoslova šoli. — 2. Naj tudi šola ne bo sovražna cerkvi, veri, ampak prijateljica; križ ne bodi le na steni, ampak tudi na čelu, ustih in prsih učencov in učencev, tako da Kristusa poznajo, spoštljivo očitno o njem govorijo in ga ljubijo kot največjega dobrotnika človeštva, prijatelja otrok in najlepši vzgled. — 3. Stariši, podpirajte nas, šolo, cerkev, učitelje in duhovnika! Pošiljajte nam sramožljive, pokorne in marljive otroke, pa govorite spoštljivo o nas! Učite otroke zlati nauk: „Življenje vse se trudi in časa ne zamudi, počivati sladko potem v nebesih bo“! Ako bomo skupno delali na to, da izredimo otroke dobre, t. j. dobre otroke, dobre kristjane, bodo poplačani veliki stroški, ves trud in, kdor je največ dal ali storil in trpel, bo najveselejši. Tako bo blagoslovljena šola res donasala blagoslov. Naposled so se še otroci-šolarji pogostili s klobasicami, zemljami in pivom.

Timenica. (Sadje.) Lani ni manjkalo kupcev, pa sadja, letos pa so letali kupci kar križem in tudi sadja je bilo dosti. Prodajala so se jabolka za mošt po 4 gld. meterski stot (cent), namizna jabolka pa po 7, 8, 9 gld. Dunajčan Strobel vzdignil je ceno na 9 gld. Hruške za mošt so šle največ po 3 gld. 60 kr., pa še draže, t. j. po kroni škap (piskrič). Otolčene in mokre so kupci na železnici zametovali, naposled pa je šlo prav vse. Zares dobro letino smo imeli. Sadje ima prihodnjost! Take cene še ne pomnijo, dasi je bilo za sadje sploh dobro leto. Celo železnice so veljale vmes med namizno sadje. En sam velik gospodar skupil je za sadje enajst sto kron. Vas Goriče s 6 kmeti spravila je naprej tri sto meterskih centov sadja (Žikš sam en vagon samo hrušek), t. j. 750 vreč! Sadjereja se izplača bolj ko vse drugo. O našem graščaku Friku v Freudenbergu se govori, da je prodal svojega lastnega sadja za osem tisoč kron, zraven pa še napravil mnogo mošta in že še žganje.

Novičar.

Na Koroškem.

Duhovske zadeve. Č. g. Jos. Fugger, provizor v Kampu, je imenovan za župnika v Št. Janžu v Rožu. — Umrl je dne 10. nov. č. g. J. Pajdar, župnik v Škofičah v Labudski dolini, rodom Čeh. Dosegel je 38 let. Porodil se je dne 15. okt. 1865 v Domažlicah na Češkem. Bil je vzgleden duhovnik in zelo priljubljen. N. p. v m.! — Prestavljeni so: g. provizor Iv. Česky iz Lipe v Javorije; g. provizor Jan. Loigge iz Št. Janža v Rožu v Pečnico; g. provizor Pet. Sorger iz Roj v Tveng;

g. kaplan J. Keuschig iz Trga za provizorja v Kamp; g. J. Rescher iz Trvenga v Trg. — V stalni pokoj je stopil č. g. S. Bachmaier, župnik v Rojrah.

Ni vse eno kakšna primes se rabi za vsakdanjo kavino pijačo. Kathreinerjeva Kneippova sladna kava ima zaradi svojega posebnega proizvajanja priljubljeni vonj zrnate kave in zato najbolj pripravna za prirejanje prav tako okusne kakor zdrave kave. Proti mnogoterim manjvrednim posnemkom, ki so izredno podobno zaviti, pa je treba pri nakupu vedno povdarjati ime Kathreiner in jemati tudi same izvirne zavoje z varstveno znamko župnik Kneipp.

Iskrena prošnja.

Približuje se zima, mraz. Sočutje imamo z drobnimi pticicami, ki pridejo v zimskem mrazu zavetja in živeža iskat k našim hišam, — in z ubogimi otročiči, ki dohajajo dostikrat od daleč in zelo slabo oblečeni v šolo, bi ga ne imeli? Izmed vseh 212 našo „Národno šolo“ obiskajočih otrok so večina ubogih starišev. Živo potrebujejo za zimo obuvala in tople obleke. Na kvaterno sredo dné 16. grudnia tega leta se bo v naši šoli priredila zopet običajna slavnostna božičnica. Udano podpisano šolsko vodstvo usoja si zopet potrkati na blaga srca slovenskih rodoljubov in rodoljubkinj z iskreno prošnjo, naj pridejo mu na pomoč z raznimi darovi v blagu, sosebno pa v denarju. Ker pa je čas že zelo kratek in stane veliko truda in časa, da se darovi za toliko otrok nakupijo in uredijo, tedaj uljudno prosimo, naj se nam blagovolijo blagohotni darovi prav kmalu poslati. Za vso dobrotljivost se vsem blagim dobrotnikom že poprej zahvaljujemo in kličemo prisrčni Bog plati!

V Št. Rupertu, dné 16. listopada 1903.

Vodstvo „Národne šole“.

Podpirajte družbo sv. Cirila in Metoda!

Vabila.

Hranilnica in posojilnica v Glinjah napravi dné 22. novembra 1903 ob 3. uri popoldne izvanredni občni zbor v gostilni g. Lovro Zablachana na Trati. Dnevni red: 1. Volitev enega uda načelstva, namesto umrlega Martina Štiha. — 2. Razširjanje zadružnih pravil. — 3. Slučajni naveti. — K obilni udeležbi vabi najuljudneje načelníštvo.

Brski diletantje priredé v nedeljo dné 22. nov. ob 1/2 5. uri zvečer v dvorani G. Pogliča na Brnci veselico s predstavo veseligré: „Lokavi snubač“. Čisti dobiček je namenjen po povodnji poškodovanim v Ukvah. Po predstavi sledi prosta zabava, pri kateri sodelujejo brnski tamburaši. Rodoljube vabimo k obilni udeležbi.

Loterijske številke od 14. novembra 1903.

Linc 20 80 28 87 49
Trst 11 27 14 52 36

NAZNANILA.

Čvrstejša in poštenega

dečka-učenca

kateri mora imeti dovršeno popolno ljudsko šolo, išče pod ugodnimi pogoji Albin Novak, trgovec v Sinčivasi.

Kdor ljubi dobro čašico čaja, zahtevaj povsod najfinejši in najboljši čaj sveta

INDRA TEA

Napravljen iz najfinejših čajev Kitajskega, Indije in Cejlona. Pristno le v izvornih zavojih. Zaloge razvidne iz lepakov.

Cena vžigalic:

1 orig. zabož s 500 zavitki (normal) K. 48.—
franko Ljubljana, 2% popusta.

IV. Perdan, Ljubljana.

VŽIGALICE
družbe sv. Cirila in Metoda
Zaloga pri Jv. Perdanu v Ljubljani.
**MAL POLOZI DAR
DOMU NA ALTAR!**
Te vžigalice
sov pridružbi sv. Cirila in Metoda
v LJUBLJANI.

IV. Perdan, Ljubljana.

1 orig. zabož s 500 zav. (Flaming) K. 52.—
franko Ljubljana, 2% popusta.

Ne v Ameriko!

V slovenski in hrvaški Istri, v bližini Trsta, proda se ali dá v najem ob zelo ugodnih plačilnih pogojih več lepih posestev z gospodarskimi poslopji. Pojasnjenja je dobiti brezplačno v pisarni gospoda dr. Gregorina v Trstu, Molino piccolo 7. II.

Ravnokar je izšla Družinska pratika

za leto 1904.



„Družinska pratika“ za leto 1904.

s krasno barveno sliko: Sveta družina na ovitku, je najlepša izmed vseh slovenskih pratik. Nje vsebina je zelo zanimiva in raznovrstna ter ima mnogo ličnih slik. — Cena posameznim komadom 24 vinarjev. Odjemalci na debelo dobé jo mnogo ceneje pri naslednjih trvdkah v Ljubljani: Auer-Korenčan, J. Kordik, A. Krisper, H. Ničman in V. Petričič.

Dobiva se in zahteva naj se v vseh trgovinah na Kranjskem, Štajerskem, Koroškem, v Istri in na Goriškem.

Pri pomanjkanju teka, motenju prebavljanja, slabotnem želodcu, glavobolu, slabosti in drugih želodčnih boleznih itd. so



Brady-eve želodčne kapljice (marijacejske)

izborno in skušano sredstvo. Zahtevajo naj se izrecno

Brady-eve želodčne kapljice.

Dobé se v lekarnah, če ne, pa naravnost v lekarni C. BRADY, DUNAJ, I, Fleischmarkt 1. — Cena 1 stekl. K — 80, 1 vel. stekl. K 1.40 z navodilom.

BRUSNICE (Preiselbeeren)

zelo fine, s sladkorjem vkuhane, izvrstnega okusa, pošiljatev s 5 kg 6 K 40 v. — Pravi naravni malinov sok, gosto s sladkorjem vkuban, 5 kg samo 7 K. — Kompoti (vkuhe) za polnjenje krofov in drugega pečiva itd.; marelični, jagodov, ribezljev in malinov kompot, se pošiljajo v elegantnih pločevinastih loncih, 4 kg netto, ali več vrst na željo v enem zabojčku za 7 K proti povzetju ali če se denar pošlje naprej. — Za obilo naročbo se priporoča Bohumil Beneš, Police n. Metuji. (Češko.)

Trgovina z železnino „MERKUR“ Peter Majdič.

Celje, Štajersko.

priporoča svojo bogato zalogo

Kranj, Gorenjsko.

najboljšega železa in jekla, ploščevine, žice, žice za ograje, lite železnine, vsakovrstnega orodja za rokodelce, različnih žag, poljedelskega orodja, in sicer: oral, bran, motik, srpov, grabelj in strojev; vsakovrstnih ponev, ključavničarskih izdelkov ter okov za okna, vrata in pohištvo, žrebljev, vijakov in zakovic, hišne in kuhinjske posode, tehtnic, sesalk, meril in uteži, raznovrstnih stavbinskih potrebščin, ter vsega drugega blaga za stavbe, hiše, vrte itd. itd.

Traverze, cement, strešna lepenka, trsje za obijanje stropov, lončene cevi, samokolnice, oprav za strelovode, ter vse v stroko železne trgovine spadajoče predmete. Posebno opozarja poljedelce k sezoni na svoje izborne travne kose z znamko „Ciril in Metod“, koje imam jaz edini v zalogi, patentovane kosirje, kakor tudi svetovnoznane bergamaške, francoske, bavarske, tirolske in kemične osle.

Bogata izber vsakovrstnih nagrobnih križev.

Svinje (žive)

ima vedno na prodaj Anton Rotter, trgovec s svinjami v Dolu (Tal) pri Vetrinju, pošta Vetrinj (Viktring).

Nizke cene. — Točna postrežba.



Ako si hočete po ceni in dobro pravo švicarsko uro

kupiti, obrnite se zanesljivo do

H. Suttner-ja, urarja v Kranju, ker te ure so po celem svetu znane kot najboljše. Zahtevajte najnovejši veliki cenik, ki ima blizo 600 podob, katerega Vam pošlje za stonj in poštine prosto

Izborna zaloga zlatnine in srebrnine.

Na Najvišje povelje Nj. c. kr. apost. Veličanstva.

XXIII. c. kr. državna loterija

Za skupne vojaške dobrodelne namene.

Le-ta denarna loterija — edina v Avstriji postavno dovoljena — ima 19.382 dobitkov v gotovini v skupnem znesku 512.880 kron.

Glavni dobiček je:

200.000 kron.

Za izplačanje dobitkov jamdijo c. kr. loterijski dohodki.

Žrebanje je nepreklicno dné 17. decembra 1903. l.

Ena srečka stane 4 krome.

Srečke se dobivajo v oddelku za državne loterije na Dunaju III., Vordere Zollamtsgasse 7, v loterijskih nabiralnicah, tobakarnah, pri davčnih, poštnih, brzojavnih in železniških uradih, v menjalnicah itd. Načrti za žrebanje za kupovalce srečk zastonj.

Srečke se določijo po poštini prosto.

C. kr. ravnateljstvo za loterijske dohodke.

Oddelek za državne loterije.

Klement-ova sesalka z verigo

Je najboljša sesalka sveta.

Nepresežena za gnojnico, stranišča, mesnice itd.

Nad 7000 komadov v uporabi.

Vsled velikega uspeha in trpežnosti prekosi vse navadne sesalke, naj so patentovane ali ne.

To sesalko z verigo oddajam v vseh dolžinah do 7 metrov, s 70, 82, 100 m široko cevjo, na 6tedensko poskušnjo, in jo vzamem, ako ne ugaja, po preteku tega časa brez vsake odškodnine na moje stroške nazaj.

Ceniki zastonj in poštine prosto.

Jos. Klement

tovarna za stroje

Hrobec-Rovdnica (Hrobeta-Raudnitz), Češka.

Sposobni zastopniki z visoko provizijo se iščejo.

